

INDICATIEVE MKBA GEBROOKERBOS

*Een onderzoek naar het maatschappelijk
rendement van drie burgerinitiatieven
in Heerlen-Noord*

Drs. Samira Louali • Dr. Maja Ročak • Prof. Dr. Jol Stoffers

Neimed / Heerlen, november 2020

Gebrookerbos® is een verzamelnaam van alle burgerinitiatieven die zorg dragen voor de natuurlijke, sociale en economische verduurzaming van open ruimtes in Heerlen-Noord. De gemeente Heerlen, Open Universiteit en Neimed werken ten behoeve van deze initiatieven samen onder de projectnaam Gebrookerbos.

MANAGEMENT- SAMENVATTING

Deze rapportage beschrijft het onderzoek naar het maatschappelijk rendement van het project Gebrookerbos. Voor dit onderzoek is een indicatieve maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) opgesteld. De aanleiding, onderzoeksopzet, resultaten en conclusies komen in dit rapport uitgebreid aan bod.

Aanleiding en onderzoek

In 2016 is in Heerlen-Noord het project Gebrookerbos gestart. Het project had als doel bewoners de ruimte te geven om een bijdrage te leveren aan bottom-up gebiedsontwikkeling. Dit sloot aan op de ambitie van gemeente Heerlen om de fysieke en sociale kwaliteit van het leven in de stad te verbeteren (Gemeente Heerlen, 2011).

Voor deze MKBA is onderzoek gedaan naar de projectkosten en (maatschappelijke) baten om zo het maatschappelijk rendement te kunnen bepalen van het project Gebrookerbos. Dit is een indicatieve MKBA. Drie burgerinitiatieven binnen de thema's 'stadslandbouw', 'natuurlijke ontmoeting' en 'recreatie' werden geanalyseerd. Daarnaast is een brede analyse van het project Gebrookerbos gemaakt, waarin de focus is gelegd op de uitvoeringspraktijk.

Indicatief effectonderzoek is uitgevoerd naar de kortetermijneffecten. De effecten op lange termijn zijn nog niet meetbaar. Door de effecten op langere termijn te (blijven) volgen, is in de toekomst bijstelling c.q. 'harde analyse' van de MKBA mogelijk.

Gebrookerbos als projectalternatief

Gemeente Heerlen was op zoek naar een oplossing/werkwijze om de fysieke en sociale infrastructuur van Heerlen-Noord te verbeteren én om gebiedsontwikkeling in Heerlen te herdefiniëren. Aanleiding was dat zich geen nieuwe invulling aandienende (door bijvoorbeeld marktpartijen) voor open, lege plekken in Heerlen-Noord. Hierdoor namen verloedering, overlast en het gevoel van onveiligheid toe.

Het project Gebrookerbos paste een nieuwe aanpak voor dit probleem toe: een project-alternatief, dat bewoners de ruimte gaf een bijdrage te leveren aan bottom-up gebiedsontwikkeling en dat zich richtte op de verbetering van de leefbaarheid in Heerlen-Noord. Gemeente Heerlen wilde inzicht krijgen in hoeverre de werkwijze binnen het project Gebrookerbos (werkwijze Gebrookerbos) een bijdrage leverde aan de kwaliteit van leven en het eigenaarschap over de directe omgeving.

Probleemstelling van dit onderzoek

De probleemstelling (onderzoeksvraag) van dit onderzoek werd als volgt gedefinieerd:

Welke maatschappelijke waarde heeft het project Gebrookerbos, waarin burgerinitiatieven op het gebied van natuurlijke ontmoeting, landbouw en recreatie een invulling geven aan open en leegstaande ruimtes, voor de leefbaarheid in Heerlen-Noord?

Werkwijze binnen het project Gebrookerbos

De werkwijze Gebrookerbos stimuleert netwerken van onderop, waarbij geen hiërarchie is in de samenwerking tussen de diverse belanghebbenden binnen het netwerk. In de werkwijze Gebrookerbos maken de Brooker en accountmanagers deel uit van de uitvoeringspraktijk, waarbij ze direct contact hebben met initiatiefnemers en hun burgerinitiatieven. De Brooker legt verbindingen tussen verschillende stakeholders in de leefomgeving, waarbij burgers een belangrijke stakeholder zijn.

De accountmanagers zijn de contactambtenaren die samen met initiatiefnemers en andere burgers met ideeën onderzoeken welke procedures, werkwijzen en regelgeving relevant zijn om initiatieven mogelijk te kunnen maken. Daarnaast is het Gebrookerbosfonds gerealiseerd op vraag van de burgerinitiatieven. Initiatiefnemers kunnen bij dit fonds financiële middelen aanvragen om hun initiatief te starten en/of te verduurzamen.

Methodische opzet van het onderzoek

De probleemstelling is zowel uitvoeringsprojectbreed als op basis van drie praktijken van burgerinitiatieven onderzocht. Dit is gebeurd aan de hand van een documentatie-analyse en interviews. De documentatie-analyse bestond uit een selectie van bronnen zoals beleidsdocumenten, begrotingen, onderzoeksrapporten en overzichten van kostenposten, aangeleverd door burgerinitiatiefnemers (ruwe data). De interviews zijn afgenomen met de leden van het uitvoeringsproject Gebrookerbos en de initiatiefnemers van de geselecteerde casussen.

Onderzoek drie casussen

Voor deze MKBA zijn drie representatieve casussen (gerealiseerde burgerinitiatieven) onderzocht over de periode 2016 tot en met 2019, de projectperiode Gebrookerbos. Middels de resultaten per initiatief (kosten-baten, financieel en in natura) plus interviews met de initiatiefnemers zijn de indicatieve kosten en opbrengsten in kaart gebracht. De casussen zijn op basis van de drie thema's van Gebrookerbos (stadslandbouw, natuurlijke ontmoeting en recreatie) geselecteerd. Het betreft de initiatieven Stichting Stadslandbouw Heerlen, Schurenbergerpark en Paardenparadijs Gebrook.

Uitvoeringsprojectbreed onderzoek

Het uitvoeringsprojectbrede onderzoek betreft een analyse van de kosten van de uitvoeringspraktijk (Brooker en accountmanagement, toegekende middelen uit het Gebrookerbosfonds) en de baten die het project heeft opgeleverd. Voor deze analyse is onderscheid gemaakt tussen enerzijds de reële uitvoeringspraktijk waarbij in totaal 18 initiatieven, uitgevoerd gedurende de projectperiode 2016-2019, zijn meegenomen, en anderzijds de potentiële kosten en baten waarbij alle initiatieven (in totaal 72) zijn meegenomen in de analyse. Daardoor konden twee scenario's worden onderzocht: zowel de reële als de potentiële kosten en baten van het uitvoeringsproject Gebrookerbos.

Resultaten

De drie burgerinitiatieven Gebrookerbos

Uit de analyse blijkt dat de investeringen groter zijn dan de opbrengsten: bij tweederde van de onderzochte initiatieven waren de kostenposten hoger dan de verworven financiële inkomsten/middelen. De drie onderzochte burgerinitiatieven hebben naast financiële investeringen tevens giften en donaties in natura ontvangen. We kunnen hieruit opmaken dat de initiatieven een groot bereik hadden onder stakeholders zoals ondernemers, instanties en informele netwerken waarmee werd samengewerkt door hergebruik en het delen van gereedschappen, materialen en grondstoffen.

Uit de interviews met de initiatiefnemers blijkt dat daadwerkelijk sprake is van een verbetering van de fysieke kwaliteit van de directe leefomgeving. De respondenten benoemen dat mede het onderhoud, opruimen en wegbrengen van afval een belangrijke factor is voor de toename van veiligheid en het terugdringen van overlast en vernielingen in hun buurt. Tevens kan worden gesteld dat de inzet van de Brooker en accountmanagers (contactambtenaren) als positief is ervaren.

Uitvoeringspraktijk project Gebrookerbos

Uit de resultaten blijkt dat de reële kosten en baten uitkomen op een negatief saldo, op basis van de 18 gerealiseerde initiatieven. Echter, in de analyse van de 72 initiatieven levert het project Gebrookerbos juist een positief saldo. Op basis van deze resultaten kan worden geconstateerd dat de geïnvesteerde kosten maatschappelijk rendement opleveren naarmate er meer initiatieven gerealiseerd zijn.

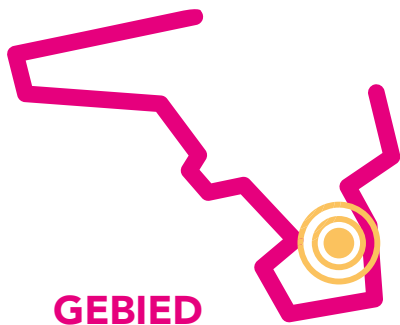
Conclusies

De MKBA van de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos en de resultaten van de drie casussen tonen aan dat Gebrookerbos als werkwijze betekenisvol is geweest, voor zowel de directe stakeholders (buurtbewoners, gemeente en initiatiefnemers) als voor de indirecte stakeholders (scholen, ondernemers, welzijnsorganisaties, buurtstichtingen). Puntsgewijs volgen hier de conclusies:

- Gebrookerbos was op basis van de drie casussen effectief in het delen van kennis, kunde en netwerken;
- De drie nader onderzochte casussen bieden meerwaarde voor hun directe leefomgeving door het aanbieden van producten, diensten en begeleiding van verschillende doelgroepen (bewoners, jongeren en bezoekers).
- Gebrookerbos heeft als een versnellingskamer gediend voor zowel de onderzochte casussen als de 18 gerealiseerde initiatieven.
- Uit de uitvoeringsbrede analyse blijkt dat de baten achterblijven bij de kosten die zijn gemaakt vanuit het project Gebrookerbos (scenario R).
- Op het moment dat alle 72 initiatieven een vergelijkbare ontwikkeling doormaken als de 18 gerealiseerde initiatieven, dan levert het project Gebrookerbos financieel rendement op (scenario P).
- Het investeren in de relatie tussen ambtenaren en burgers heeft geleid tot een betere samenwerking over en weer. Op basis daarvan kan een duurzame samenwerking verder worden uitgebouwd.

Gebrookerbos

GEBIED
Heerlen-Noord

72
INITIATIEVEN
TUSSEN IDEE &
UITVOERING

GEREALISEERDE
INITIATIEVEN
18

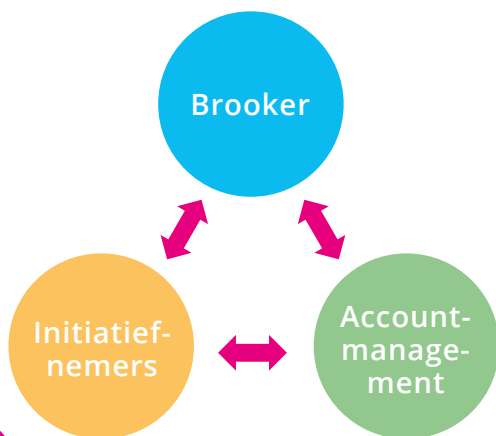
3
GEBRUIKTE
CASUSSEN

303.864 m²
TOTALE AANTAL M²
MET NIEUWE INVULLING
DOOR BURGER-
INITIATIEVEN

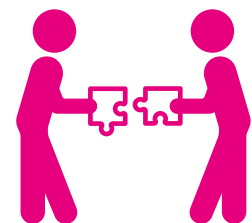
THEMA'S
Stadslandbouw
Recreatie
Natuurlijke
ontmoeting

LOOPTIJD
ONDERZOCHE
UITVOERINGS-
PRAKTIJK
mei 2016 t/m 2019
3 jaar

WERKWIJZE

**ONDERZOEKS-
OPZET**
Document-analyse
en interviews

BELANGRIJKSTE STAKEHOLDERS

Bewoners Heerlen-Noord
Ambtenaren gemeente Heerlen
Ondernemers Heerlen-Noord
Woningbouwverenigingen
Buurtvoorzieningen
Welzijnsorganisaties

**GEBROOKERBOS-
FONDS**
€ 200.000,-

Mede mogelijk gemaakt door:

provincie limburg

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting	4
1. Introductie MKBA Gebrookerbos	10
1.1. Inleiding	11
1.2. Probleemanalyse	12
1.3. Probleemstelling	15
1.4. Methodische opzet	15
2. Project Gebrookerbos	18
2.1. Nul- en projectalternatief	19
2.2. Werkwijze Gebrookerbos	19
2.3. Stakeholders	20
2.4. Gewenste effecten en interventies	22
3. Resultaten MKBA Gebrookerbos	24
3.1. Casussen Gebrookerbos	25
3.2. Resultaten per initiatief	26
3.3. Resultaten interviews	29
3.4. Resultaten uitvoeringspraktijk Gebrookerbos	31
3.5. Toelichting op de resultaten	32
4. Conclusies	40
5. Referentielijst	44
6. Bijlage	46
6.1. Interviewschema	47
6.2. Overzicht burgerinitiatieven Gebrookerbos	47
6.3. Kerngetallen MKBA Gebrookerbos	48
6.4. Indicatoren casussen MKBA Gebrookerbos	49

1. INTRODUCTIE MKBA GEBROOKERBOS

1.1. Inleiding

Het verbeteren van de fysieke en sociale kwaliteit van Heerlen is een van de belangrijkste thema's in het herstructureringsprogramma van de gemeente Heerlen (Gemeente Heerlen, 2011). Voor Heerlen-Noord in het bijzonder was daarom het project Gebrookerbos van start gegaan met als doel ruimte te geven aan bewoners om een bijdrage te leveren aan gebiedsontwikkeling middels het ontplooiën van burgerinitiatieven. Om dit project te lanceren, is in 2014 de samenwerking met de Open Universiteit en Neimed tot stand gekomen. De aanleiding voor dit project was dat de gemeente Heerlen op zoek was naar een alternatief voor de reguliere werkwijze van gebiedsontwikkeling, om zo een nieuwe invulling te geven aan vrijgekomen open ruimtes in Heerlen-Noord.

Mede doordat de gemeente Heerlen zoekende was naar de potentie van dit gebied, is in 2012 de ontwikkelvisie 'De Atlas Gebrookerbos' (De Zwarte Hond & Studio UC, 2012) opgesteld. Deze diende als katalysator en heeft geresulteerd in een nieuwe visie op gebiedsontwikkeling: burgers die zorg dragen voor de herinrichting van vrijgekomen open ruimtes. Op basis van deze ontwikkelvisie acht de gemeente Heerlen het van belang om meer ruimte te geven aan burgers om een bijdrage te leveren aan gebiedsontwikkeling (De Zwarte Hond & Studio UC, 2012). Burgers moeten de ruimte krijgen om een nieuwe bestemming te geven aan braakliggende terreinen en zijn verantwoordelijk voor het nadere onderhoud hiervan. Een verandering van werkwijze betekent tevens het opnieuw bepalen van de verhouding tussen de overheid en burgers: de overheid moet durven om verantwoordelijkheid te geven en burgers moeten de verantwoordelijkheid kunnen en willen nemen.

Vanuit de ontwikkelvisie is Gebrookerbos ontstaan. Het project Gebrookerbos beoogde middels burgerinitiatieven een nieuwe functie te geven aan open en leegstaande (onbebouwde) plekken, waarbij bewoners de gelegenheid kregen om hieraan een eigen invulling te geven. Het project is zowel kwalitatief als kwantitatief gemonitord in een meerjarig onderzoek met als doel inzicht te krijgen in hoeverre Gebrookerbos heeft bijgedragen aan het verbeteren van de sociale vitaliteit van Heerlen-Noord. De MKBA Gebrookerbos was één van de onderzoeksactiviteiten binnen het onderzoeksproject '*Methode Gebrookerbos*'.

Een MKBA brengt op een systematische wijze de voor- en nadelen van een interventie (in dit geval het project Gebrookerbos) onder één noemer. Dit gebeurt door de situatie met Gebrookerbos te vergelijken met de situatie waarin deze er niet zou zijn. De baten van de begeleiding worden, net als de kosten, zoveel mogelijk uitgedrukt in euro's. Dit geldt ook voor zaken die niet direct in euro's zijn uit te drukken, zoals overlast, de kwaliteit van leven of je veilig voelen. In theorie geldt: zijn de baten uiteindelijk groter dan de kosten, dan zorgt het project voor een toename in de maatschappelijke welvaart.

Maatschappelijk rendement verschilt van financieel rendement. Op de eerste plaats worden de effecten voor zoveel mogelijk leden van de maatschappij betrokken in de analyse (en dus niet alleen de effecten voor de investeerder). Het gaat dus niet alleen om financiële, maar ook om immateriële effecten (de waarde die niet in euro's is uit te drukken). Immateriële effecten kunnen worden gezien als investeringen die worden ingezet voor het verbeteren of voorkomen van materiële kosten bij het verbeteren van de sociale en fysieke kwaliteit in Heerlen-Noord.

Voor de MKBA Gebrookerbos is onderzoek gedaan naar de projectkosten en (maatschappelijke) baten om daarmee het maatschappelijk rendement te kunnen bepalen van het project Gebrookerbos. Dit is een indicatieve MKBA waarin een analyse is gemaakt op basis van drie burgerinitiatieven binnen de thema's 'stadslandbouw', 'natuurlijke ontmoeting' en 'recreatie' gevolgd door een brede analyse van het project Gebrookerbos, waarin de focus is gelegd op de uitvoeringspraktijk (deze komt later in dit document nader aan bod). Zoals gezegd, de MKBA is indicatief en geeft inzicht in het potentiële rendement. Het gaat hierbij om een indicatie van de kortetermijneffecten. De effecten op lange termijn zijn nog niet meetbaar. Maar door de effecten op langere termijn te (blijven) volgen, is in de toekomst bijstelling c.q. 'harde analyse' van de MKBA mogelijk.

Figuur 1.1. Stappenplan MKBA Gebrookerbos

Naast inzicht in de potentie van een positief maatschappelijk rendement, laat de MKBA zien hoe effectief de aanpak daarvoor moet zijn. Wat zijn de randvoorwaarden voor een positief rendement, en welke effecten zijn het meest van invloed op het maatschappelijk resultaat? Tot slot geeft de MKBA aan wat dit alles in financiële zin betekent voor alle betrokken partijen. Dit rapport start met een overzicht van de probleemanalyse gevolgd door de methodische opzet van de MKBA. Vervolgens zullen de stakeholders, effecten en interventies aan bod komen. Verder zijn in het rapport de resultaten van het MKBA-onderzoek gepresenteerd en sluit het rapport af met de daaruit voortvloeiende conclusies.

1.2. Probleemanalyse

De afgelopen jaren heeft het thema 'krimp' de gemeentelijke beleids- en uitvoeringsagenda's gedomineerd. Een duidelijk herstructureringsprogramma was noodzakelijk om het overschot aan gebouwen (woningen, kantoren, onderwijsvoorzieningen etc.) in de gemeente Heerlen aan te pakken (Gemeente Heerlen, 2011). Dit was het kwantitatieve probleem. Het terugdringen van dat overschot was in de gemeente Heerlen cruciaal om leegstand te voorkomen c.q. verder terug te dringen. Inmiddels dringt zich de noodzaak op om, naast het onverminderd verder gaan met de aanpak van het kwantitatieve probleem, ook een aanpak te ontwikkelen voor het kwalitatieve probleem, namelijk de teruglopende kwaliteit van leven in het gebied Heerlen-Noord. Er moest gezocht worden naar oplossingen om de leefkwaliteit te verbeteren. Op basis hiervan konden twee probleemgebieden worden geïdentificeerd, die beide in deze probleemanalyse aan bod zullen komen.

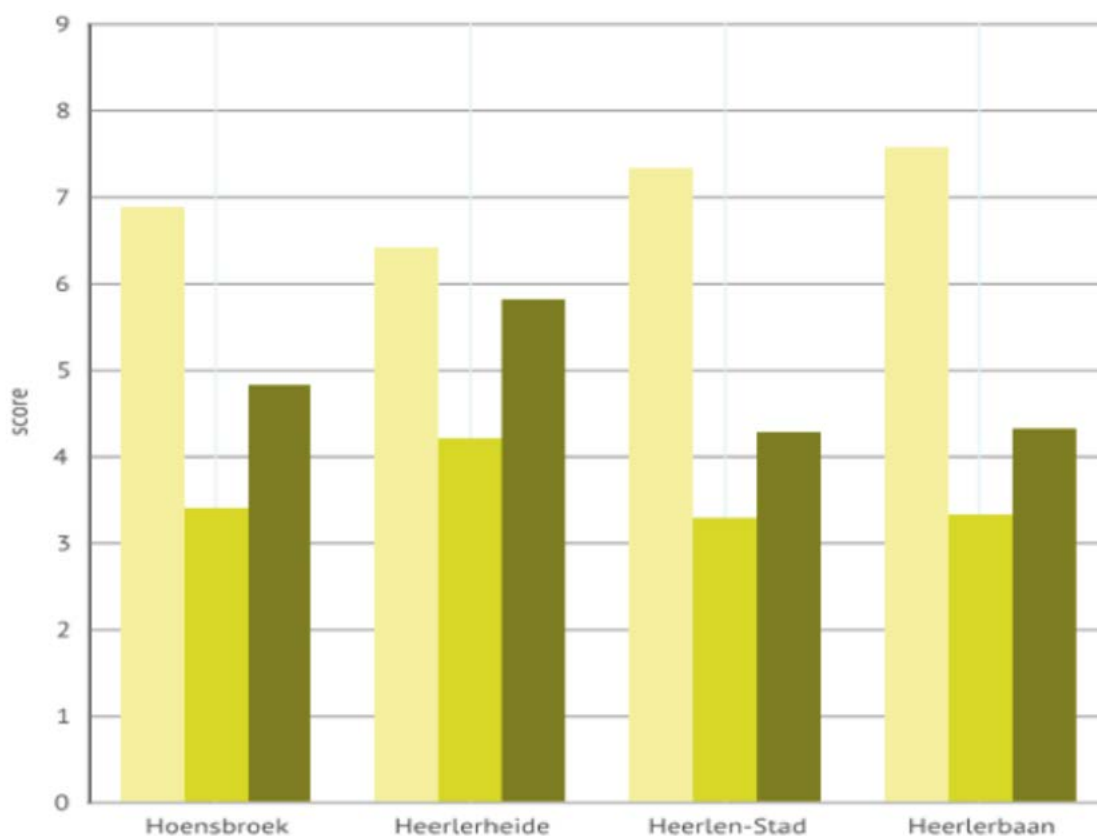
Fysieke en sociale infrastructuur Heerlen-Noord

In Heerlen, en in het bijzonder het stadsdeel Heerlen-Noord, zijn als gevolg van de demografische transitie diverse gebouwen en woningen vrijgekomen. De gemeente Heerlen heeft daarin de opgave om ruim 12.000 woningen te slopen.

Door die sloop zijn en zullen nieuwe open ruimtes ontstaan waarvoor op korte termijn geen nieuwe bestemming (vanuit de markt) is. Een ander gevolg van de demografische ontwikkelingen is dat diverse voorzieningen, zoals scholen, sportaccommodaties en andere verenigingen, (noodgedwongen) moeten fuseren. Ook dergelijke fusies resulteren in leegstaande gebouwen die tegen de vlakte moeten en vrije open ruimtes achterlaten. Deze ruimtes zijn slechts deels eigendom van woningcorporaties; het grootste deel is eigendom van gemeente Heerlen. Hierdoor is overheidsingrijpen onontkoombaar. Het is de gemeente Heerlen die zal moeten zorgen voor de invulling van die leegstaande open ruimtes in Heerlen-Noord.

Vraagstukken op het terrein van gebiedsontwikkeling die niet zonder overheidsingrijpen kunnen worden opgelost, kunnen worden gezien als een vorm van marktfalen. Voor de gemeente Heerlen betekent het wegtrekken van projectontwikkelaars uit Heerlen-Noord dat zij genoodzaakt is om interventies te plegen om een nieuwe invulling te geven aan deze vrijgekomen open ruimtes. Uit diverse gesprekken met de gemeente Heerlen blijkt tevens dat er geen plan bestond om een nieuwe invulling te geven aan deze vrijgekomen open ruimtes en dat er tevens weinig middelen zijn om het onderhoud van deze ruimtes voort te zetten.

Leefbaarheid 2017 - Stadsdelen

Figuur 1.2 Cijfers leefbaarheid per stadsdeel.

Bron: Burgeronderzoek Heerlen 2017

(18-jarigen en ouder)

■ Waardering kwaliteit woonomgeving, schaalscore

■ Overlast in de buurt, schaalscore

■ Verloedering in de buurt, schaalscore

Het gevolg is, dat de gemeente Heerlen via diverse kanalen klachten ontvangt van bewoners met betrekking tot de leefbaarheid in dit gebied. De meest voorkomende zorgen van bewoners is de toenemende verloedering en overlast. De gemeente ontvangt regelmatig meldingen van bewoners die aangeven dat jongeren voor overlast zorgen op deze braakliggende terreinen. Andere klachten betreffen de stort van afval en een afname van het gevoel van veiligheid. Uit het burgeronderzoek Heerlen dat in 2017 is gehouden, bleek dat in Heerlen-Noord (Hoensbroek en Heerlerheide) gemiddeld meer overlast en verloedering werd ervaren in vergelijking met andere stadsdelen.

De gemeente Heerlen geeft als mogelijke verklaring dat bewoners uit de stadsdelen Hoensbroek en Heerlerheide vaker dan gemiddeld uit deze stadsdelen migreren. Om de context nader te analyseren, werd in het onderzoek naar Gebrookerbos tevens de verhuisbeweging binnen deze stadsdelen gemonitord (Louali, Reverda, Van De Luitgaarden (2016); Louali & Ročak (2018). In 2016 was de migratie uit de wijken van Hoensbroek en Heerlerheide hoger dan het stadsgemiddelde, zo laat het monitoronderzoek naar Gebrookerbos (Louali et al., 2016) zien. Uit ander onderzoek blijkt dat hoe meer bewoners een wijk verlaten, hoe minder de achterblijvers zich thuis voelen of verbonden voelen met de direct leefomgeving (Van der Graaf en Duyvendak, 2009).

Tabel 1.3 Verhuisbeweging in en uit wijken Gebrookerbos

Migratie [verhuisbeweging]	Aantal gevestigd	Aantal vertrokken	Migratie-saldo	Migratie-saldo [%]
Heerlen	12.081	11.944	137	0,2%
Gebrookerbos (projectgebied)	5.015	5.193	- 178	- 0,4%
Maria Gewanden-Terschuren	430	555	- 125	- 3,0%
Mariarade	313	310	3	0,1%
Hoensbroek-De Dem	935	952	- 17	- 0,2%
Nieuw Lotbroek	377	357	20	0,5%
De Koumen	1	3	- 2	- 0,5%
Vrieheide-De Stack	651	699	- 48	- 0,8%
Heerlerheide-Passart	827	784	43	0,8%
Heksenberg	288	245	43	1,2%
De Hei	8	10	- 2	- 3,6%
Rennemig-Beersdal	514	589	- 75	- 1,5%
Meezenbroek-Schaesbergerveld-Palemig	671	685	- 14	- 0,2%

Bron: Gemeente Heerlen; GBA 2016; Parkstad-Limburg.buurtmonitor.nl

Herdefiniëren van gebiedsontwikkeling gemeente Heerlen

Uit de gesprekken met de gemeente blijkt dat Heerlen geen programma en middelen had voor de herinrichting van deze vrijgekomen open ruimtes. In het verleden werden masterplannen ontwikkeld die voor 20 à 30 jaar de inrichting van de open ruimtes bepaalden. In de afgelopen jaren blijkt dat deze werkwijze nauwelijks heeft geleid tot een nieuwe invulling van de vrijgekomen open ruimtes. Door het uitblijven van een nieuwe functie voor die ruimtes, zijn bewoners ontevreden over de reguliere werkwijze en de communicatie met overheid. Denk bijvoorbeeld aan het periodieke onderhoud van deze ruimtes. De uitvoering blijkt niet overeen te komen met het beeld dat de omwonenden van periodiek onderhoud hebben; er moet volgens hen vaker onderhoud gepleegd worden. Naast de fysieke component wilde gemeente Heerlen een bijdrage leveren aan burgerparticipatie middels het project Gebrookerbos. In haar recent vastgestelde visie 'Burgerbetrokkenheid' (2019, Gemeente Heerlen) beschrijft zij het belang van zowel de burgers als de overheidsparticipatie waarin beiden (burgers en overheid) een bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven in de gemeente Heerlen. Bottom-up gebiedsontwikkeling middels burgerinitiatieven met een faciliterende taak voor de gemeente is daarbij een belangrijk streven. Het project Gebrookerbos had een belangrijke rol in het proces van het herbepalen van de verhouding tussen overheid en burgers en het ruimte geven aan de bottom-up gebiedsontwikkeling in Heerlen-Noord.

1.3. Probleemstelling

Vanuit de probleemanalyse kan de volgende probleemstelling worden geformuleerd: *Op korte termijn is er geen alternatief om een nieuwe invulling te geven aan open en leegstaande plekken in Heerlen-Noord. Dit heeft als gevolg dat deze geen functie hebben die een bijdrage levert aan de leefbaarheid (sociaal contact, woongenot, veilig en thuis voelen) voor bewoners in Heerlen-Noord.*

Een mogelijk gevolg hiervan is een toename van verloedering en overlast op deze lege plekken. Gemeente Heerlen wilde daarom inzicht krijgen in hoeverre het uitvoeringsproject Gebrookerbos heeft bijgedragen aan de leefbaarheid in Heerlen-Noord. Het uitvoeringsproject Gebrookerbos betreft de praktijk waarbij professionals zijn ingezet om burgerinitiatieven bij te staan die als project-alternatief later in dit document aan bod zullen komen.

In de MKBA Gebrookerbos wordt het maatschappelijk rendement gezien als de toegevoegde waarde van het project Gebrookerbos. Daarbij is gekeken naar de indicatieve investeringen (input in euro's en natura) en het potentieel maatschappelijk effect (de outcome). Op basis van dit gegeven en de eerder geformuleerde probleemstelling is de volgende vraagstelling opgesteld: *Welke maatschappelijke waarde heeft het project Gebrookerbos, waarin burgerinitiatieven op het gebied van natuurlijke ontmoeting, landbouw en recreatie een invulling geven aan open en leegstaande ruimtes, voor de leefbaarheid in Heerlen-Noord?*

1.4. Methodische opzet

De vraagstelling is zowel uitvoeringsprojectbreed als op basis van drie praktijken van burgerinitiatieven onderzocht. Het betreffen burgerinitiatieven die onder de thema's 'stadslandbouw', 'recreatie' en 'natuurlijke ontmoeting' zijn geclassificeerd. Deze drie thema's zijn geselecteerd met het oog op het gebied en de kenmerken waarbinnen de initiatieven zich ontwikkelen. *Natuurlijke ontmoeting* betreft initiatieven waarin bewoners groene ontmoetingsplekken realiseren, zoals buurttuinen, parken of speelplaatsen. Bij het thema *recreatie* ontwikkelen bewoners recreatieve initiatieven in lege en open ruimtes op het gebied van toerisme, sport, tentoonstellingen en culturele activiteiten.

Tot slot richt het project Gebrookerbos zich op het thema *stadslandbouw* waarin bewoners landbouwactiviteiten realiseren zoals het telen van groenten, fruit en granen of het houden van landbouwdieren. Een andere randvoorwaarde die tot deze selectie leidde, was dat deze burgerinitiatieven de intentie hadden om een langdurig resultaat te realiseren. Daarmee kwamen ze in aanmerking voor een bijdrage uit het Gebrookerbosfonds. Met dit fonds stelde de gemeente Heerlen middelen beschikbaar voor het continueren of doorontwikkelen van burgerinitiatieven. Het fonds werd opgezet tijdens het uitvoeringsproject Gebrookerbos, omdat er middelen nodig waren om burgerinitiatieven te verduurzamen.

Er is voor gekozen om van drie initiatieven de indicatieve kosten en opbrengsten in kaart te brengen. De selectie van deze casussen is afgestemd met de gemeente en het projectteam Gebrookerbos. Verder zijn met de betreffende initiatiefnemers de volgende afspraken gemaakt:

- Alle gedetailleerde overzichten van investeringen en inkomsten zullen enkel in bezit zijn van het onderzoeksteam (Neimed). Niemand krijgt inzage in de documenten van een initiatiefnemer zonder toestemming van die initiatiefnemer.
- De belangrijkste kostenposten en opbrengsten worden op basis van indicatoren geclusterd en opgenomen in het resultatenhoofdstuk.

Documentatieanalyse

Voor de MKBA Gebrookerbos zijn diverse documenten geraadpleegd om inzicht te krijgen in de financiële effecten van het project Gebrookerbos. Denk aan urenoverzichten, begrotingen en tarievenlijsten. Voor het bepalen van de kosten en de effectiviteit van Gebrookerbos is zoveel mogelijk gebruikgemaakt van de registratiesystemen van de gemeente.

Daarnaast hebben de initiatiefnemers overzichten samengesteld die inzicht geven in de investeringen en middelen die de initiatiefnemers voor het initiatief hebben verworven. Tot slot zijn eerder uitgevoerde onderzoeken door gemeente Heerlen meegenomen als secundaire gegevens. De analyses van deze documenten zijn met elkaar vergeleken en geordend naar de indicatoren. Vervolgens zijn op basis van schattingen de reële en potentiële kosten en baten in het resultatenhoofdstuk inzichtelijk gemaakt.

Interviews

Voor de MKBA zijn interviews gehouden met de direct betrokkenen van het project Gebrookerbos: de Brooker, de accountmanagers en de initiatiefnemers van de onderzochte casussen. De interviews varieerden qua duur tussen de 30 en 60 minuten en hadden als doel inzicht te verwerven in de maatschappelijke waarde en de immateriële effecten van Gebrookerbos. De interviews zijn geanalyseerd en de uitkomsten zijn thematisch ondergebracht in het resultatenhoofdstuk. Twee thema's zijn aan bod gekomen:

- De betekenis van het initiatief voor de betrokken stakeholders en de directe leefomgeving: hier volgt een overzicht van de ervaringen van de initiatiefnemers en de stakeholders die volgens hen baat hebben bij het initiatief.
- De ervaring met de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos: het betreft hier een terugblik op de ervaringen met de Brooker en accountmanagers. Zij waren vanuit de uitvoeringspraktijk het aanspreekpunt voor de initiatiefnemers.

De bevindingen binnen beide thema's vormen de resultaten van de immateriële effecten van Gebrookerbos en zijn samengevoegd met de financiële overzichten van de casussen en het project Gebrookerbos.

2. PROJECT GEBROOKERBOS

Dit hoofdstuk gaat in op het nul-alternatief en projectalternatief. Daarna wordt kort de werkwijze van Gebrookerbos beschreven, gevolgd door de stakeholders en waardeschattingen van de direct betrokkenen bij het project Gebrookerbos.

2.1. Nul- en projectalternatief

Voor de uitvoering van de MKBA zijn het startpunt van het beleidsvraagstuk en de oplossing(en) hiervan inzichtelijk gemaakt. In deze MKBA gaan we uit van het nul-alternatief (een situatie waarbij er geen interventie wordt ingezet) en het projectalternatief (Gebrookerbos).

Nul-alternatief

De gemeente Heerlen verandert niets aan de situatie en zet het reguliere onderhoud van de vrijgekomen ruimtes voort. In de huidige werkwijze biedt de gemeente de grond aan marktpartijen. Hierbij wordt de grond klaargemaakt voor verkoop aan projectontwikkelaars om nieuwe woningen te realiseren. In de probleemanalyse is echter gebleken dat op korte termijn geen projectontwikkelaar de gronden wenst over te nemen van de gemeente. In krimpgebieden (en dus ook in Heerlen) is het probleem dat huizen worden gesloopt, maar dat er geen vervanging is waarbij een marktpartij de grond wil kopen of hier projecten wil realiseren. Interne gemeentelijke processen verlopen volgens de reguliere werkwijze en procedures (top-down). Het gevolg is dat de gemeente op deze braakliggende terreinen gras inzaait en voor het onderhoud van deze grasvelden zorgt.

Projectalternatief Gebrookerbos

Bij het formuleren van het projectalternatief ging het om een oplossing voor het beleidsvraagstuk die voor de gemeente Heerlen naar verwachting zowel technisch als economisch haalbaar was. *Bewoners geven zelf invulling aan de vrijgekomen open plekken en worden gefaciliteerd met de middelen in het project Gebrookerbos.*

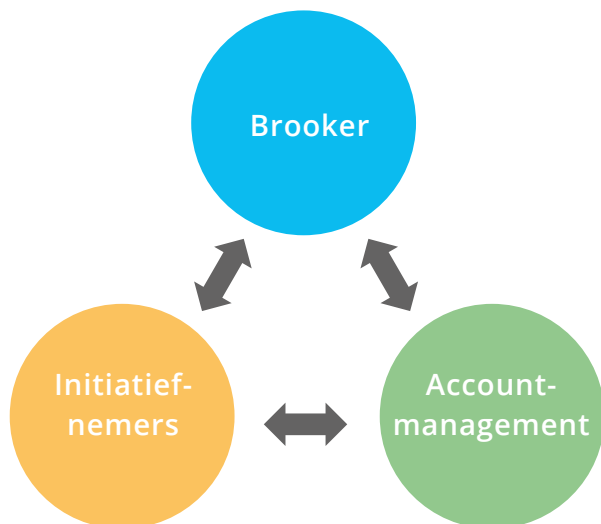
Burgerinitiatieven dragen zelf zorg voor het onderhoud van het terrein, in tegenstelling tot het nul-alternatief waarbij het onderhoud en beheer door de gemeente Heerlen zelf wordt geboden. Met het project Gebrookerbos beoogde de gemeente middels het faciliteren van burgerinitiatieven een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van leven in het woongebied Heerlen-Noord. Daar is als bijeffect een kostenbesparing opgetreden wat niet het doel was van het project Gebrookerbos. Gebrookerbos als werkwijze had als doel burgers te stimuleren om verantwoordelijkheid te nemen om zelf met voorstellen te komen voor een initiatief en deze mede met de bewoners te verwezenlijken. Het gaat om langdurige initiatieven waarbij de initiatiefnemers een beroep konden doen op de faciliteiten van de gemeente Heerlen - zowel ondersteuning in natura als financiële ondersteuning uit o.a. het Gebrookerbosfonds. Tot slot wenste de gemeente, als uitkomst van het uitvoeringsproject Gebrookerbos, deze werkwijze in te bedden in de interne gemeentelijke organisatie, waarbij gebiedsontwikkeling plaatsvindt door samenwerking met bewoners, initiatiefnemers, ambtenaren en andere relevante stakeholders.

2.2. Werkwijze Gebrookerbos

De werkwijze Gebrookerbos stimuleert netwerken van onderop, zonder hiërarchie in de samenwerking tussen diverse belanghebbenden binnen het netwerk. Deze werkwijze beoogt een essentiële bijdrage te leveren aan sociale innovaties op de langere termijn, waarbij gemeente, burgers en andere stakeholders als gelijkwaardige partners met elkaar samenwerken. De werkwijze legt de focus op waardeontwikkeling op de terreinen burgerschap, leefbaarheid, ondernemerschap en burgerparticipatie.

Bureaucratie, productiekosten of beheer-protocollen zijn hierbij van ondergeschikt belang. Burgerinitiatieven ontwikkelen zich in een dynamisch proces waarbij de ideeën en motivatie van burgers leidend zijn en protocollen zo min mogelijk de boventoon voeren.

Figuur 2.1 Brooker, initiatiefnemers en accountmanagement

Brooker Gebrookerbos

Initiatiefnemers of burgers met ideeën werden bijgestaan door de zogeheten Brooker. De Brooker legde verbindingen tussen verschillende stakeholders in de leefomgeving, waarbij burgers een belangrijke stakeholdersgroep vormden. Deze burgers leveren middels eigen initiatieven een bijdrage aan de sociale vitaliteit van hun leefomgeving. De Brooker kan worden gezien als 'een moderne marktmeester', die verbindingen legt tussen bewoners, gemeente, ondernemers, initiatiefnemers en potentiële initiatiefnemers. In de werkwijze Gebrookerbos ondersteunde de Brooker burgerinitiatieven en ondernemers in het projectgebied (Heerlen-Noord e.o.). De Brooker verwierf bekendheid voor het concept Gebrookerbos en zorgde ervoor dat (potentiële) initiatiefnemers deze werkwijze omarmden. De Brooker organiseerde activiteiten in samenwerking met initiatiefnemers, gemeente en andere directe stakeholders.

Accountmanagers Gemeente Heerlen

Voor het uitvoeringsproject Gebrookerbos was een team van ambtenaren samengesteld dat, samen met initiatiefnemers en burgers met ideeën, onderzocht welke procedures, werkwijzen, regelgeving relevant waren om initiatieven mogelijk te kunnen maken. In de functie van accountmanager keken deze ambtenaren mee met initiatiefnemers naar oplossingen wanneer zich een probleem/vraagstuk voordeed dat samenwerking met de gemeente vereiste. Zij hadden als het ware de verbinding tussen burgers met vragen en de interne gemeentelijke organisatie gelegd en stonden hen bij in geval van procedures, subsidie aanvragen en het leggen van contacten met collega's en afdelingen binnen de gemeente. De inzet van verwachtingsmanagement was daarbij belangrijk, zowel van de kant van de initiatiefnemers als van de interne gemeentelijke organisatie. Verder droegen de accountmanagers bij door het belang van initiatieven uit te dragen richting diverse gemeentelijke afdelingen.

2.3. Stakeholders

Bij het bepalen van het maatschappelijk rendement was het inzichtelijk krijgen van stakeholders essentieel. De stakeholders in het project Gebrookerbos zijn:

Bewoners Heerlen-Noord: De bewoners van Heerlen-Noord en de wijk MSP, in totaal 44.560 inwoners in 2019 (Gemeente Heerlen, 2019), zijn de belangrijkste stakeholder als het gaat om de herinrichting van open en leegstaande ruimtes in hun woongebied. Dit gebied bestaat enerzijds uit diverse sub-urbane wijken waarin de verhouding koop- en huurwoningen relatief vergelijkbaar is met het gemiddelde in de gemeente Heerlen. De sociaaleconomische positie van de bewoners in dit gebied ligt relatief onder het gemiddelde van de gemeente Heerlen. Anderzijds bestaat het gebied uit semi-natuurlijke wijken met veel groen en natuur. Voor bewoners kan het project Gebrookerbos relevant zijn.

Zij krijgen de ruimte om zelf een nieuwe invulling te geven aan vrijgekomen open plekken die anders een risico zouden vormen door verloedering en overlast. Bewoners hebben er dus baat bij dat open vrije ruimtes worden ingevuld.

Ambtenaren gemeente Heerlen: Gemeente Heerlen heeft geen programma en middelen om zelf voor een nieuwe invulling van leegstaande ruimte te zorgen. Zij is gebaat bij het project Gebrookerbos waarbij burgers zelf de ruimte krijgen om een nieuwe invulling aan open plekken te geven en zich eigenaar te voelen van hun directe woonomgeving. De gemeente is er verder bij gebaat dat de leefbaarheid in het gebied verbetert en bewoners minder verloedering, overlast en onveiligheid in hun omgeving ervaren. Daardoor maken bewoners mogelijk minder snel de keuze om uit het gebied weg te trekken. Gemeente Heerlen is een belangrijke stakeholder, omdat zij met deze vernieuwende werkwijze tevens de interne ambtelijke processen rondom burger- en overheidsparticipatie wil herinrichten. De direct betrokken ambtenaren die in het project Gebrookerbos de functie van 'accountmanagers' bekleden, hadden de verantwoordelijkheid om als verbinder te functioneren tussen de burger en de interne gemeentelijke organisatie.

Ondernemers Heerlen-Noord: Een aantrekkelijke omgeving waarbij geen (of minder) sprake is van overlast zou tevens van belang kunnen zijn voor ondernemers. Ook een netwerk van initiatieven kan aantrekkelijk zijn voor ondernemers, een netwerk om mee samen te werken teneinde commerciële doelen te vergroten. Het kan gaan om sponsoractiviteiten of hulp in natura vanuit de ondernemers. Anderzijds kunnen initiatiefnemers middelen en goederen inkopen bij deze ondernemingen om daarmee hun eigen initiatief te realiseren. Plekken met veel toerisme als resultaat van ontwikkelde initiatieven kunnen voor ondernemers een reden zijn om zich op deze plekken te vestigen.

Woningbouwverenigingen: Woningbouwverenigingen, zoals Weller en Wonen Limburg, hebben als marktpartij een belangrijke rol in de invulling van braakliggende open ruimtes. Niettemin hadden deze op korte termijn geen bouwplannen, terwijl de directe omgeving wél aantrekkelijk diende te blijven voor inwoners. Het invullen van braakliggend terrein kan namelijk een waarde stijging en betere verkoopbaarheid betekenen voor woningen rondom zo'n terrein.

Buurtvoorzieningen: Bij buurtvoorzieningen als stakeholder gaat het onder meer om buurthuizen, stichtingen en andere buurtgerichte organisaties die activiteiten organiseren in de verschillende wijken en stadsdelen. Zij ontvangen signalen van bewoners over de leefbaarheid in diverse wijken in Heerlen-Noord. Het project Gebrookerbos kan van nut zijn voor deze stakeholders, omdat het project een afname van overlastmeldingen en verloedering kan bewerkstelligen. Buurtvoorzieningen werken samen met het buurttoezicht (wijkagenten, boa's) en monitoren gebeurtenissen in Heerlen-Noord met als doel een prettige woonomgeving te creëren waarin sociale activiteiten worden georganiseerd voor en door de buurt.

Welzijnsorganisaties: Welzijnsorganisaties kunnen hun cliënten in het kader van sociale participatie laten deelnemen aan de initiatieven. Vrijwilligers en cliënten kunnen worden ingezet om mee te werken aan een initiatief en daarmee hun sociale contacten vergroten. Daarnaast bieden initiatieven een mogelijkheid om jongeren en cliënten te laten participeren in het kader van dagbesteding.

Waardes per stakeholder project

Gebrookerbos

Op basis van voorgaand overzicht van stakeholders, kan de volgende analyse worden gemaakt van de waardes per stakeholder:

Initiatiefnemers

- Kennis, kunde, netwerken en middelen verwerven om een initiatief op te zetten.
- Netwerken en samenwerkingsverbanden om evenementen, activiteiten te organiseren.

Bewoners Heerlen-Noord

- Verbetering van de kwaliteit van leven in Heerlen-Noord (sociaal contact, thuisvoelen, veiligheid, eigenaarschap).
- Kans op doelgroep-mix: activiteiten tussen bewoners, initiatiefnemers en bezoekers Heerlen-Noord.

Gemeente Heerlen

- Meer initiatiefnemers in het gebied betekent een toename van de leefbaarheid in het gebied en mogelijk een grotere kans op sociale participatie.
- Samenwerkingsrelatie met initiatiefnemers en bewoners is een investering voor beleid / activiteiten in de toekomst.

Ondernemers

- Ondernemers die actief samenwerken met initiatiefnemers kunnen meer bekendheid en commerciële activiteiten ontwikkelen via deze initiatieven.
- Samenwerking met initiatiefnemers betekent een beter imago voor het stadsdeel Heerlen-Noord met mogelijk een toename in het aantal bezoekers (potentiële klanten).

Woningbouwverenigingen

- Verbetering van de kwaliteit in de wijk is een pull-factor voor potentiële huiszoekende.
- Samenwerking met potentiële initiatiefnemers voor invulling eigen open ruimtes.

Buurtvoorzieningen

- Samenwerking met initiatiefnemers draagt bij aan sociale ontmoeting en activiteiten in de wijk.
- Toename van de veiligheid in de wijk, mogelijk minder klachten van overlast, verloedering en vernielingen.

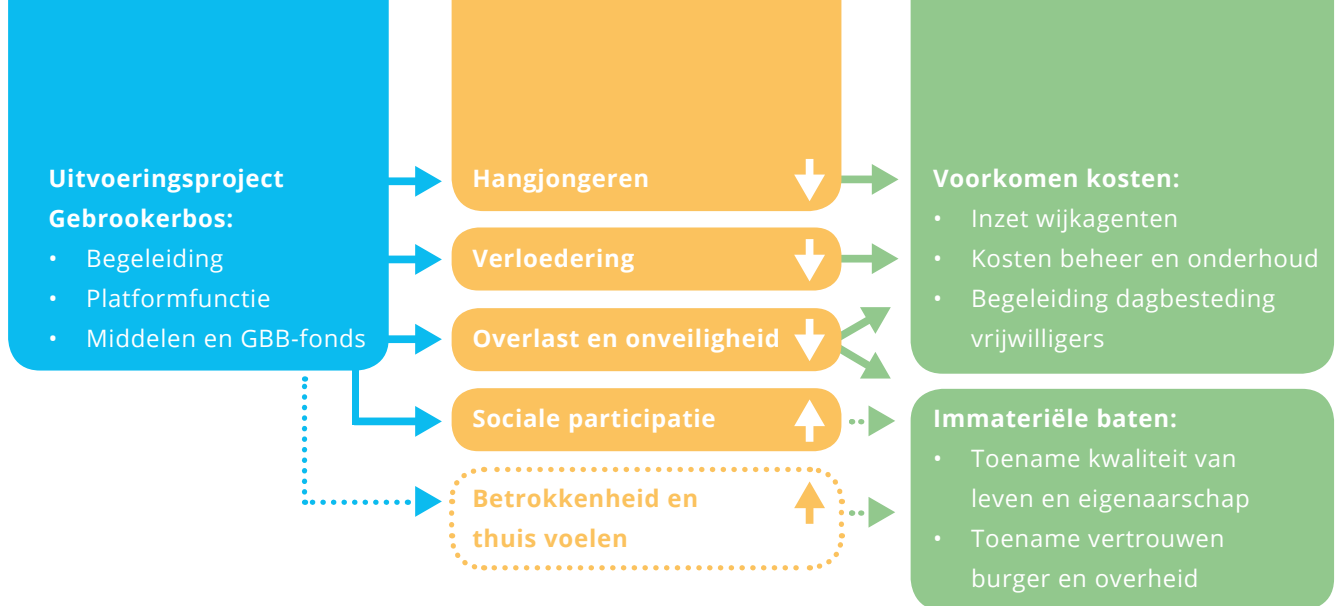
Welzijnsorganisaties

- Samenwerking met initiatiefnemers gericht op cliënten met dagbestedingsvraagstuk.
- Verbetering van de sociale participatie en includeren van kwetsbare groepen bij initiatieven uit de wijk(en).

2.4. Gewenste effecten en interventies

Gebrookerbos stelde zich ten doel door middel van burgerinitiatieven een nieuwe impuls te geven aan de directe leefomgeving van de inwoners in Heerlen-Noord. Gebrookerbos gaf initiatiefnemers de mogelijkheid tot ondersteuning, advies, netwerken en middelen ten gunste van het initiatief. Initiatiefnemers werden gekoppeld aan de accountmanagers van de gemeente Heerlen. Daarnaast konden initiatieven die voldeden aan de randvoorwaarden van Gebrookerbos, een beroep doen op de Brooker van Gebrookerbos die hen toen bijstond en contacten legde met relevante partijen (ondernemers, gemeente, buurtorganisaties, fondsen en andere initiatiefnemers in de omgeving etc.).

De begeleiding en inzet van de Brooker had een looptijd van 4 jaar (mei 2016 t/m mei 2020). Voor deze MKBA keken we echter naar de periode mei 2016 t/m 2019 om 3 jaar uitvoeringspraktijk Gebrookerbos te beschouwen. Het uitvoeringsproject Gebrookerbos leidt tot een aantal bedoelde en onbedoelde effecten ten opzichte van de oude situatie. Deze zijn onderzocht door middel van diverse interviews met de Brooker, accountmanagers, bewoners en initiatiefnemers in het netwerk Gebrookerbos (Louali, Reverda en Van de Luitgaarden, 2017). De effecten zijn uitgewerkt in een oorzaak-gevolg schema (Figuur 2.2).

Figuur 2.2 Gewenste effecten Gebrookerbos

Het belangrijkste gewenste effect van de inzet van het project Gebrookerbos is het verbeteren van de leefbaarheid in het stadsdeel Heerlen-Noord en dus een vermindering van overlast en verloedering in deze wijken. Dit leidt niet alleen tot een verbetering van de fysieke kwaliteit van de open ruimtes, maar ook van de sociale kwaliteit. Dit zorgt ervoor dat bewoners zich thuis voelen, veiligheid ervaren en vertrouwen krijgen in de samenwerking met de gemeente. Wanneer open ruimtes een nieuwe invulling krijgen door initiatieven, leidt dat tot minder overlast van jongeren in die wijk of ruimte. Dit heeft weer een positief effect op de ervaren leefbaarheid en veiligheid in de wijk(en).

De genoemde effecten leiden tot het voorkomen van maatschappelijke kosten in de vorm van het tegengaan van verloedering, overlast en hangjongeren in de braakliggende ruimtes en daarmee worden ook kosten voor politie en justitie belegd. Daarnaast is er een samenhang tussen leefbaarheid, dagbesteding en inzet van vrijwilligers die maakt dat de kwaliteit van leven in deze wijken verbetert. Tot slot draagt het uitvoeringsproject Gebrookerbos bij aan initiatieven die vrijwilligers plaatsten en dus een invulling kunnen geven aan dagbesteding en vrijwilligerswerk. De omvang van dit effect is slechts beperkt onderzocht; de relatie is in het schema daarom met een stippellijn weergegeven.

Organisatorische effecten

De werkwijze Gebrookerbos is laagdrempelig en outreachend. Hierdoor werden Heerlenaren met initiatieven en eventuele bijkomende problemen eerder bereikt. De contactmomenten met de Brooker en accountmanagers die volgen, waren tijdsintensief. Doordat meer initiatiefnemers geholpen werden via de werkwijze Gebrookerbos, volgden meer interventies. Daartegenover staat dat, door als Brooker en accountmanager naast de initiatiefnemers te staan - conform de werkwijze Gebrookerbos - een groot deel van de interventies door de initiatiefnemers zelf werd uitgevoerd.

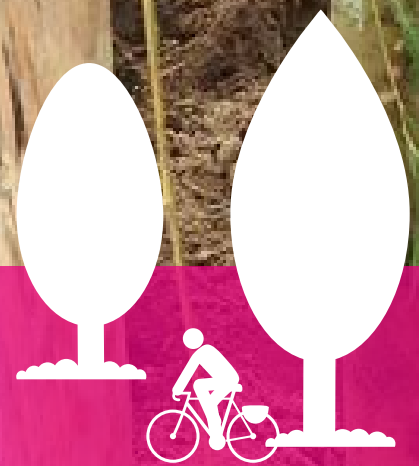
Maatschappelijke effecten

De nieuwe aanpak leidt in potentie tot een effectievere samenwerking tussen gemeente en initiatiefnemers in Heerlen-Noord. Zowel de Brooker als de accountmanagers vormden 'de versnellingskamer' om op laagdrempelige wijze contact te leggen met de juiste interne gemeentelijke afdelingen en relevante externe stakeholders (subsidie- en fondsenverstrekkers, ondernemers, welzijnsorganisaties, buurtkaders, woningbouwverenigingen etc.). Meer initiatiefnemers wisten sneller hun initiatief mogelijk te maken en dus sneller de leefbaarheid en kwaliteit van leven te verbeteren in Heerlen-Noord. De verbeterde status van deze gebieden heeft mede door de inzet van de initiatiefnemers als bijeffect geleid tot verminderende maatschappelijke kosten (onderhoudskosten gemeente, inzet wijkagenten, herstelkosten vandalisme, bestrijding van verloedering en onveiligheid).

3. RESULTATEN MKBA GEBROOKERBOS

In dit hoofdstuk komen de resultaten van de MKBA Gebrookerbos aan bod. De drie casussen zijn geselecteerd op basis van hun voor het onderzoek geschikte thematiek en looptijd. De casussen worden hieronder geïntroduceerd waarna de uitkomsten per casus en uitvoeringsprojectbreed aan bod zullen komen.

3.1. Casussen Gebrookerbos

In deze paragraaf zal een korte omschrijving volgen van de geselecteerde initiatieven, hun aanleiding, hun doelstelling en hun resultaat.

Stichting Stadslandbouw Heerlen

Binnen het beleidsthema 'stadslandbouw' is gekozen voor Stichting Stadslandbouw Heerlen. Net op de grens van de buurten Palemig en Meezenbroek heeft een groep buurtbewoners samen met de stadslandbouwboer voormalige sportvelden van 1 hectare bewerkt tot een akker met groenten en andere gewassen. Dit initiatief is in 2014 gestart en in 2016 gerealiseerd. Vrijwilligers en buurtbewoners verwerven via dit initiatief kennis en vaardigheden over het landbouwwak. De geoogste groenten zijn deels bestemd voor de verkoop en worden deels geschonken aan diverse maatschappelijke organisaties en stichtingen. De Stichting Stadslandbouw Heerlen levert aan restaurants die met streekproducten werken. De stichting richt zich daarom niet enkel op de wijk Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig (MSP), maar bereikt door haar activiteiten een groter publiek binnen en buiten Heerlen-Noord.

Schurenbergerpark

In de Hoensbroekse buurt Maria-Gewanden hebben initiatiefnemers samen een nieuwe bestemming gegeven aan drie voormalige sportvelden: een levensloopbos, een natuurlijk bos en een activiteitenterrein.

Het levensloopbos is gerealiseerd door inwoners van Hoensbroek; zij konden tegen betaling een boom adopteren ter gelegenheid van een bijzondere gebeurtenis zoals een geboorte, huwelijk, maar ook voor het overlijden van een dierbare. Elke adoptant is verantwoordelijk voor het onderhouden van zijn of haar boom. Het natuurlijk bos is door de initiatiefnemers aangeplant met een verscheidenheid aan fruitbomen. Er is een kikkerpoel aangelegd en een boombank geplaatst waarop verschillende dieren zijn uitgebeeld. De vrijwilligers van de stichting Schurenbergerpark zijn verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het overige terrein dat beschikbaar wordt gesteld aan scholen, scouting en (sport)verenigingen uit Hoensbroek om activiteiten te ontplooiën. Het Schurenbergerpark is als initiatief in het beleidsthema 'natuurlijke ontmoeting' ondergebracht.

Paardenparadijs Gebrook

In de buurt Mariarade zijn als gevolg van een fusie twee voetbalvelden vrijgekomen. Op deze terreinen heeft een paardenhouder samen met twee initiatiefnemers een paardenaccommodatie als buurtinitiatief gerealiseerd, waar activiteiten worden georganiseerd voor jongeren met psychosociale problematiek. Het initiatief is in 2015 gestart, toen de paardenhouder in 2017 de grond, bestaande uit een voormalige kantine en braakliggend grond, deels heeft aangekocht. De activiteiten zijn een vorm van dagbesteding voor jongeren met een moeilijke (thuis)situatie en vroegtijdige schoolverlaters. Het initiatief kan worden gezien als sociale activering om weer richting school of werk te gaan. Het Paardenparadijs Gebrook is als initiatief in het beleidsthema 'recreatie' ondergebracht.

3.2. Resultaten per initiatief

In deze paragraaf volgt het resultatenoverzicht van de maatschappelijke kosten en opbrengsten van de drie onderzochte casussen. Het overzicht is opgemaakt op basis van de secundaire analyse van gedocumenteerde gegevens en omvat de gemaakte financiële kosten, opbrengsten en materiële middelen (in natura) die zijn verstrekt. In het onderstaande overzicht zijn de algemene gegevens van de initiatieven terug te vinden. Ook opgenomen is het aantal vierkante meters aan onderhoud per initiatief. In vierkante meters is het Schurenbergerpark het grootst.

Door de documentatie-analyse hebben we inzicht gekregen in de geschatte kosten en opbrengsten per initiatief in de periode tussen 2016-2019. Het overzicht is op basis van indicatoren² opgesteld waarbij gekeken is naar de belangrijkste en meest voorkomende kosten die de initiatiefnemers hebben gemaakt. Hoewel de onderzochte initiatieven in de periode tussen 2012-2014 van start zijn gegaan, biedt het overzicht enkel inzicht in de financiële situatie over de periode 2016-2019. Te zien is dat in deze periode twee van de drie initiatieven financiële negatieve waarde hebben. Eén initiatief heeft een positief saldo.

Tabel 3.1. aantal m² initiatief, onderhoud en tijdsinvestering per initiatief (periode 2016-2019)

	Stadslandbouw Heerlen	Schurenbergerpark	Paardenparadijs Gebrook
• Aantal m ² totaal	17.500 m ²	36.000 m ²	32.000 m ²
• Aantal m ² onderhoud ¹	17.321 m ²	28.970 m ²	25.518 m ²
• Tijdsinvestering initiatiefnemer	12.768 uur	7.900 uur	4.520 uur

Bron: Gemeente Heerlen (2019). *Werklijst burgerinitiatieven Gebrookerbos.*

¹ Bron: gemeente Heerlen, afdeling beleid, stedelijk groen, natuur en landschap.

² De uitwerking van de indicatoren van de drie onderzochte casussen zijn terug te vinden in bijlage 6.4.

Tabel 3.2. Kosten- en inkomstenoverzicht per casus Gebrookerbos

Kosten per initiatief Periode 2016 t/m 2019	Stadslandbouw Heerlen	Schurenbergerpark	Paardenparadijs Gebrook
• Aanleg, onderhoud en beplanting, gereedschap en materiaal kosten	€ 3.552,50	€ 53.520,-	€ 19.800,-
• Onkosten vrijwilligers	€ -	€ 500,-	€ 1.100,-
• Producten, diensten en activiteiten	€ -	€ 500,-	€ -
• Verhuur terrein, machines en apparatuur	€ -	€ 1.400,-	€ -
• Administratieve kosten, PR-communicatie, bankrekening en verzekeringen	€ 2.243,-	€ 1.010,-	€ 4.800,-
• Scholing en cursussen	€ 920,-	€ -	€ 4.000,-
Totaal	€ 6.715,50	€ 57.105,-	€ 29.700,-
Inkomsten per initiatief Periode 2016 t/m 2019	Stadslandbouw Heerlen	Schurenbergerpark	Paardenparadijs Gebrook
• Gebrookerbosfonds	€ 6.486,-	€ 0,-	€ 0,-
• Overige subsidies en donaties gemeente Heerlen	€ 0,-	€ 0,-	€ 0,-
• Overige subsidies en donaties (Provincie Limburg, IBA, private partijen, etc.)	€ 899,-	€ 11.050,-	€ 0,-
• Opbrengsten direct afkomstig vanuit initiatief	€ 1.321,65	€ 8.500,-	€ 0,-
Totaal	€ 8.572,50	€ 19.500,-	€ 0,-
Saldo	€ 1.856,50	- € 37.405,-	- € 29.700,-

Tabel 3.2 geeft met name de financiële investeringen en verworven inkomsten weer. Te zien is dat de investeringen groter zijn dan de verworven opbrengsten, die voornamelijk uit subsidies, giften en donaties bestaan. Het Paardenparadijs Gebrook is hierbij een uitzondering; er zijn hier geen opbrengsten verworven uit publiek geld, fondsen of donaties.

De drie onderzochte burgerinitiatieven hebben naast financieel investeringen tevens giften en donaties in natura ontvangen. In het onderstaande overzicht is inzichtelijk gemaakt welke spullen, diensten en gereedschappen de initiatiefnemers in natura hebben ontvangen met daarachter de stakeholders die deze diensten en goederen hebben aangeboden.

Tabel 3.3. *Giften in natura per stakeholder aan de onderzochte casus*

Stichting stadslandbouw Heerlen

- Ophalen, vullen en brengen van 2000 liter water, levering van waterton, maaien en bewerken van deel van het terrein t.b.v. beplanting en verspreiding van compost
- Oude cd's
- Plastic
- Karton
- Koffiedrab
- Snoei- en tuinafval (i.v.m. composthoop)
- Groenafval
- Bladafval uit parken en groenvoorziening
- Tweedehands gereedschap
- Hand/tuingereedschap, regenton, kruiwagen, voorkweekkasje
- Reclamedoeken (af-/bescherming van materialen)

Stadsboer Heerlen

Recordshop
Grootwinkelbedrijf Heerlen
Meubelbedrijf
Koffiewinkel
Hovenierbedrijf
Bezorgservice Heerlen
Gemeente Heerlen
Buurtbewoners
Buurtbewoners
Grootwinkelbedrijf Heerlen

Schurenbergerpark

- Afzetzpalen (3), jonge bomen/sprietten (200), vuilnisbakken (2), veldesdoorn struiken (50), watercontainers, vuilnisbakken (2)
- Fruitbomen (15)
- Bomen (15)
- Watercontainers

Gemeente Heerlen

Cultura Nova
IBA
DYNEEMA (bedrijf)

Paardenparadijs Gebrook

- Oude dug-outs, zitbankjes, brug, plantenbakken, stenen, boomstammen en fruitbomen

Gemeente Heerlen

Het overzicht van de kosten en baten van de drie onderzochte casussen geeft de financiële situatie van de initiatieven weer. In de volgende paragraaf volgen de resultaten in de zin van de impact die de initiatieven hebben gehad op de directe leefomgeving, en de ervaringen met het uitvoeringsproject Gebrookerbos.

3.3. Resultaten interviews

In deze paragraaf komen de resultaten van de interviews met de initiatiefnemers aan bod. Deze geven inzicht in de achtergrond van het initiatief en de betekenis die het initiatief heeft voor de direct betrokken stakeholders (gemeente, welzijnsorganisaties, ondernemers, buurtkader etc.) en voor de directe leefomgeving (bewoners en fysieke kwaliteit van de omgeving). De resultaten zijn geclusterd in de thema's 'Betekenis initiatief voor stakeholders en directe leefomgeving' en 'Ervaringen met de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos'. Per thema volgen de resultaten per initiatiefnemer, ondersteund door citaten uit het interview. De interviews gaven inzicht in de immateriële baten van het initiatief en de neveneffecten van de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos.

Betekenis initiatief stakeholders en directe leefomgeving

Uit de interviews met de initiatiefnemers blijkt dat daadwerkelijk sprake is van een verbetering van de fysieke kwaliteit van de directe leefomgeving. De respondenten benoemen dat mede het onderhoud, opruimen en wegbrengen van afval een belangrijke factor is voor de toename van de veiligheid en het terugdringen van overlast en vernielingen in hun buurt. Hier zeggen de initiatiefnemers het volgende over:

"Er lopen nu veel meer bewoners langs ons initiatief en mensen stoppen ook met de auto als ze langsrijden om een kijkje te nemen, meer dan voorheen. Het is daarom geen optie voor de gemeente om het afval en de verloedering op te ruimen wat wij met ons initiatief wel doen."
[initiatiefnemer, Stadslandbouw Heerlen]

"De wijk waar het initiatief ligt is de belangrijkste stakeholder. Bijvoorbeeld als je 's avonds door dit park loopt met kinderen of met de hond een wandeling maakt dan zie je een ander soort omgeving als die daarvoor was. Mensen zien dat het niet braak ligt en dat er aandacht is besteed. Dus direct zijn het de mensen die om het initiatief heen wonen die er baat bij hebben als het initiatief succesvol is."
[initiatiefnemer, Schurenbergerpark]

"De laatste keer dat er overlast was, was een aantal jaren geleden waarbij ze alles hebben vernield: de kantine, wc's, gaten in de muren. Sinds wij hier zijn is er nooit iets gebeurd. Dat komt doordat wij met de jeugd praten, dat is belangrijk. Gemeente [...] stuurt jongeren naar een bepaalde plek zodat het centrum vrij is van deze jongeren. Als je naar hun auto's loopt waar ze zitten te roken en blowen en je ze dan netjes aanspreekt en zegt 'kun je even de boel in de gaten houden voor als er vreemde kentekens zijn, dan doen ze dat ook'. Dus verantwoordelijkheid geven, vriendelijk zijn, en hen het gevoel geven dat ze nodig zijn, als mens zijnde, en niet voor wat ze allemaal overdag doen. Sindsdien hebben we hier nooit last gehad."
[initiatiefnemer, Paardenparadijs Gebrook]

Voor het initiatief Stichting Stadslandbouw Heerlen hebben de initiatiefnemers producten kunnen produceren en leveren aan diverse (sociale) ondernemers die groenten verwerken in maaltijden voor minima, cliënten van welzijnsorganisaties en klanten van betrokken restaurants en horecagelegenheden. Daarnaast leverde het initiatief een bijdrage aan culturele evenementen, instellingen en festivals door de verkoop van oogst.

"Het doet ons goed om te zien dat we zoveel organisaties, evenementen en initiatieven bereiken middels ons initiatief. Eigenlijk draagt het bij zodat andere initiatieven kunnen blijven voortbestaan dan wel gerealiseerd kunnen worden."
[initiatiefnemer, Stadslandbouw Heerlen]

Het Paardenparadijs Gebrook is toegankelijk voor diverse doelgroepen, zo blijkt uit de interviews met de initiatiefnemers. Expliciet heeft het initiatief jongeren met psychosociale begeleiding ondersteund door de inzet van paarden die zij dan verzorgen in het kader van dagbestedingsactiviteiten. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan problematiek als gevolg van schooluitval of jongeren die een moeilijke toeleiding hebben tot de arbeidsmarkt. Voor deze doelgroep is de betekenis van het initiatief dat zij activiteiten kunnen ontplooiën en verantwoordelijkheden leren die van belang zijn voor hun persoonlijke ontwikkeling.

“Zij hebben verantwoording over de pony en die moeten dat kunnen. Ze leren dus vaardigheden, ouders worden ontlast, zonder dat ze onder druk worden gezet, het is een alternatieve vorm van dagbesteding, een leerplek. Ze leren verantwoordelijkheid te dragen omdat er vertrouwen is vanuit de initiatiefnemers.”

[initiatiefnemer, Paardenparadijs Gebrook]

Het Schurenbergerpark als initiatief met drie functies (natuurlijk bos, levensloopbos en activiteitenterrein) benadrukt dat de wijk en inwoners van Hoensbroek (Heerlen-Noord) de belangrijkste stakeholders zijn die baat hebben bij het initiatief en de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos.

“Specifiek voor het Schurenbergerpark hebben we 130 adoptiebomen staan met 50 mensen in de wachtrij. Het is een hele succesvolle formule. Dit is zonder reclame maar allemaal mond-op-mond reclame. Een boom staat er niet alleen namens een persoon maar namens een familie die daar regelmatig op bezoek komt. De één besteedt er meer aandacht aan dan de ander maar uiteindelijk is dat de belangengroep.”

[initiatiefnemer, Schurenbergerpark]

Ervaringen met uitvoeringspraktijk Gebrookerbos

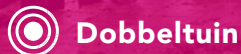
Uit de interviews kan worden gesteld dat er positieve ervaringen zijn met de inzet van de Brooker. De communicatie met de Brooker wordt als positief beschouwd. De Brooker dacht mee over ideeën, bood ondersteuning en maakte duidelijke afspraken die ook werden nagekomen. Belangrijk is dat de Brooker, als contactpersoon, een belangrijke waarde blijkt te zijn voor burgerinitiatieven. Verder blijkt uit alle interviews dat de inzet van accountmanagers en het project Gebrookerbos als uitvoeringspraktijk geholpen heeft in de samenwerkingsrelatie tussen overheid en initiatiefnemers. De volgende voorbeelden illustreren dit:

“Er is toch meer een gevoel van saamhorigheid ontstaan en als initiatiefnemer heb ik veel meer contacten kunnen krijgen via Gebrookerbos. Contacten met ambtenaren zijn makkelijker geworden, contacten met wethouders zijn makkelijker geworden. Dus dat is, ook al heeft het niet direct te maken met het Schurenbergerpark, wel een voordeel geweest. Ik heb het gevoel gekregen dat de kloof tussen de politiek, gemeente, ambtenaren en onderwijs veel kleiner is geworden. Sterker nog, ik heb het gevoel dat die kloof er niet meer is. Ik kan gewoon de wethouder bellen, een afspraak maken en dingen bespreekbaar maken, en dat kan ik namens het initiatief maar ook namens mijzelf doen.”

[initiatiefnemer, Schurenbergerpark]

“Ambtenaren die proberen om initiatieven te helpen komen geregeld in de problemen met hun leidinggevende omdat hij/zij zich niet aan de regels houdt. Ik begrijp niet waarom men niet juist blij is dat dit soort ambtenaren er zijn die meedenken met de burgers. Deze ambtenaar gaf aan dat er bomen en tegels waren die weg moesten. Dat is toch alleen maar goed dat als ze toch worden weggegooid deze kunnen worden herbruikt en daarom win-win is voor beide partijen!”

[initiatiefnemer, Paardenparadijs Gebrook]

Zowel de Brooker als de accountmanagers beschikken over een breed maatschappelijk en commercieel netwerk. De toegang tot de overheid is zodoende volgens de onderzochte casussen verbeterd en geeft ruimte voor het verduurzamen van een toekomstige samenwerkingsrelatie.

3.4. Resultaten uitvoeringspraktijk Gebrookerbos

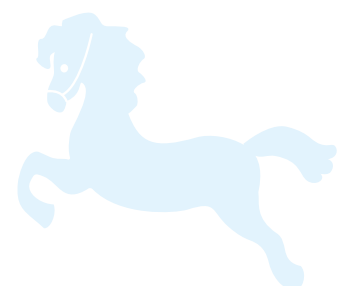
Na het belichten van de resultaten van de drie onderzochte casussen volgt in deze paragraaf een overzicht van de resultaten van het uitvoeringsproject Gebrookerbos. Deze paragraaf start met een presentatie van de kosten en baten van het uitvoeringsproject Gebrookerbos en een toelichting daarop. We hebben de gegevens van diverse documenten, rapportages en rauwe data gebruikt om de indicatieve MKBA Gebrookerbos te kunnen uitvoeren.

De (voorkomen) kosten en baten zijn berekend op basis van de 72 initiatieven die tot en met 2019 op de werklijst burgerinitiatieven Gebrookerbos (2019)³ van de gemeente Heerlen stonden geregistreerd. Van de 72 initiatieven waren er 18 actieve initiatieven: dit zijn de initiatieven die zijn gerealiseerd en nog in uitvoering zijn.

De overige initiatieven zitten nog in de opstartfase of zijn tijdelijk gestopt. Voor deze MKBA is er daarom onderscheid gemaakt tussen de 18 gerealiseerde initiatieven en het totaal van 72 initiatieven om een schatting te kunnen maken van de reële en potentiële kosten en baten van het uitvoeringsproject Gebrookerbos:

- De reële kosten en baten (scenario R) betreft de analyse van de 18 gerealiseerde initiatieven.
- Bij de potentiële kosten en baten (scenario P) wordt uitgegaan van de 72 initiatieven: de gerealiseerde initiatieven (18) alsmede de initiatieven die nog in wording zijn of zijn gestopt.

Uit de MKBA blijkt dat de reële kosten en baten uitkomen op een negatief saldo. Als wordt uitgegaan van de 72 initiatieven, dan levert het project Gebrookerbos juist een positief saldo. Op basis van deze resultaten kan worden geconstateerd dat de geïnvesteerde kosten maatschappelijk rendement opleveren op het moment dat er meer initiatieven gerealiseerd en in uitvoering zijn.

³ Een overzicht van deze 72 initiatieven is terug te vinden in bijlage 6.2.

Tabel 3.4 Indicatieve MKBA Gebrookerbos

Resultaten MKBA Gebrookerbos	Periode 2016 t/m 2019			
	Totale kosten ⁴		€ 791.972	
1. Uitvoeringspraktijk Gebrookerbos			€ 720.000	
2. Gebrookerbosfonds (toegekend)			€ 71.972	
	Totale Baten		€ 393.658	€ 1.050.632
Verhouding reële (R) en potentiële (P) baten	R	P	R	P
Inzet ambtenaren zonder projectgelden Gebrookerbos				
(uitvoeringspraktijk Gebrookerbos)	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000
Voorkomen⁴ kosten:			€ 193.658	€ 850.632
3. Onderhoud en beheer per m ²	€ 48.618	€ 194.472		
4. Reductie inzet wijkagent vernieling en (jeugd)overlast	€ 6.480	€ 25.920		
5. Begeleiding dagbesteding vrijwilligers	€ 84.000	€ 420.000		
6. Vernieling in de openbare ruimte en onveiligheid	€ 54.560	€ 210.240		
Immateriële baten				
7. Toename kwaliteit van leven en eigenaarschap directe leefomgeving	++	++		
8. Toename vertrouwen burger en overheid	++	++		
	MKBA-saldo		- € 398.314	€ 258.660
Financieel K-B verhouding	80 %			
Maatschappelijk K-B verhouding	20 %			

3.5. Toelichting op de resultaten

In deze paragraaf volgt een toelichting op de kosten en baten (materieel en immaterieel) van de gewenste effecten die (direct/indirect) voortkomen uit het project Gebrookerbos.

Omdat het project Gebrookerbos multidimensionaal was en zowel directe als indirecte kosten zijn gemaakt in de zin van overige organisatiekosten, onderzoek, overhead etc., is ervoor gekozen om de investeringen in de directe uitvoeringspraktijk mee te nemen in de MKBA.

Het gaat hier om de investeringen met een directe lijn naar de initiatiefnemers, bewoners en de andere direct betrokken stakeholders. Dit betekent dat gekeken is naar het maatschappelijk rendement van de inzet van de Brooker, accountmanagement, projectorganisatie en instrumenten zoals het Gebrookerbosfonds en middelen in natura. Tabel 3.5 geeft een overzicht van de organisatiekosten op jaarbasis die als kerngetallen dienden voor de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos.

⁴ Bron: Gemeente Heerlen (2020). Begroting Gebrookerbos 2019-2020.

Tabel 3.5 Kostentabel organisatie Gebrookerbos

	Type	Kosten per jaar
Organisatiekosten	Brooker	€ 50.000
	Activiteitenbudget	€ 10.000
	Brooker	
	Accountmanagement ⁵	€ 50.000
	Projectmanagement	€ 80.000
Totaal jaarlijks		€ 240.000
Totaal looptijd 2016-2019		€ 960.000

Bron: Gemeente Heerlen (2020).
Begroting Gebrookerbos 2019-2020.

(1) Uitvoeringspraktijk Gebrookerbos

De kosten van de directe uitvoeringspraktijk van Gebrookerbos bestaan uit de kosten van de Brooker, accountmanagers, projectleiding en projectondersteuning. Daarnaast zijn de kosten meegenomen van het Gebrookerbosfonds, waaruit subsidies konden worden aangevraagd voor de initiatieven. Het uitvoeringsteam bestaat uit ongeveer 2 fte. De jaarlijkse kosten van de uitvoeringspraktijk bedragen 180.000 euro, met een eindwaarde van 720.000 euro over de periode van vier jaar Gebrookerbos (2016 t/m 2019).

⁵ Gebaseerd op het uurtarief van accountmanagers die een urenregistratie dienden bij te houden. In de MKBA wordt een schatting gemaakt van het gemiddelde aan investeringen door de betrokken accountmanagers.

⁶ In dit schema wordt een overzicht gegeven van de in tabel 3.5. aangegeven organisatiekosten met het aantal fte op jaarbasis.

⁷ Bron: Urenregistratie Brooker Gebrookerbos 2016-2019.

⁸ Bron: Gemeente Heerlen (2019). Urenregistratie accountmanagement (inclusief cumulatief).

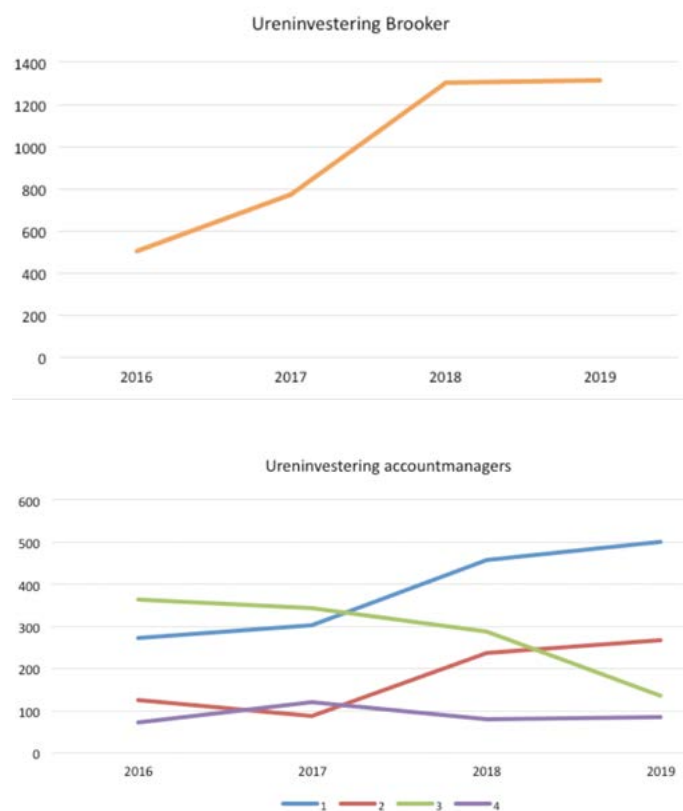
Tabel 3.6 Kostentabel uitvoeringspraktijk Gebrookerbos⁶

Kostentabel: uitvoering Gebrookerbos	Capaciteit per jaar	Kosten per jaar
Brooker	0,5 fte	€ 50.000
Accountmanagers	0,5 fte	€ 50.000
Projectleiding	0,5 fte	€ 50.000
Projectondersteuning	0,5 fte	€ 30.000
Totaal jaarlijks		2,0 fte
		€ 180.000

Bron: Gemeente Heerlen (2020).
Begroting Gebrookerbos 2019-2020.

In totaal gaven in de onderzoeksperiode 2016 tot en met 2019 zeven ambtenaren vanuit het project Gebrookerbos invulling aan de rol van accountmanager. Van die zeven werden vier accountmanagers bekostigd vanuit bovenstaande projectgelden. In figuur 3.7 is de urenregistratie van deze accountmanagers inzichtelijk gemaakt.

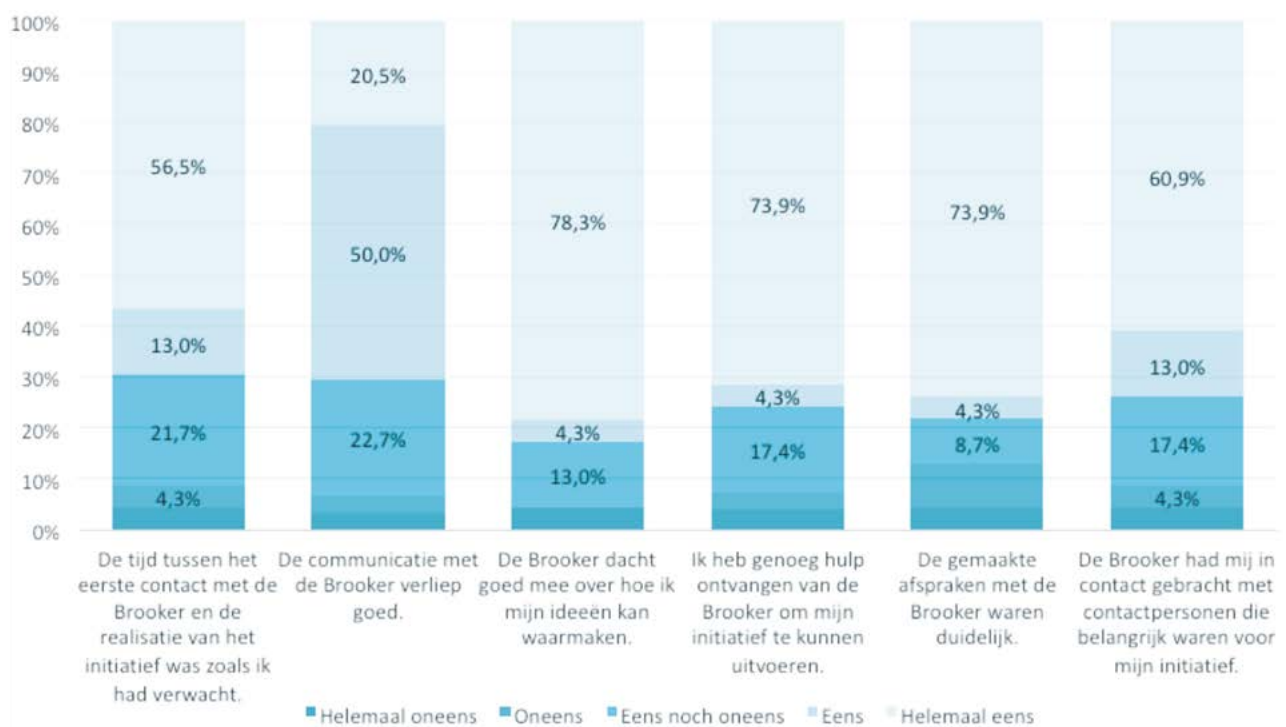
Figuur 3.7 Urenregistratie Brooker⁷ en accountmanagers⁸

De overige drie ambtenaren die geen project- gelden ontvingen, vervulden de rol van account- manager vanuit hun functie als buurtregisseur. Zij hebben samen met de accountmanagers die vanuit het project bekostigd zijn, zorg gedragen voor de ondersteuning van een deel van de 72 initiatieven. Doordat deze ambtenaren niet betaald zijn van de projectkosten, kan hun ondersteuning worden gezien als een indirecte besparing in de projectgelden Gebrookerbos. Uitgaande van het kerngetal van 50.000 euro per jaar voor 3 accountmanagers treedt er een geschatte besparing op van 200.000 euro over de periode 2016 t/m 2019. In figuur 3.7 wordt tevens zichtbaar dat er sprake was van een toename van de inzet van de Brooker over 2016-2019.

Om de impact van de Brooker mede te kunnen bepalen, heeft in 2019 een evaluatieonderzoek plaatsgevonden door de Gemeente Heerlen in samenwerking met Neimed (Gemeente Heerlen, 2019). In totaal hebben 30 respondenten deelgenomen aan het onderzoek, waaronder de initiatiefnemers uit de drie onderzochte casussen. In totaal hebben 23 van de 30 respondenten antwoord gegeven op de vragen over hun ervaringen met de Brooker. Uit dit onderzoek blijkt dat ruim de meerderheid van de respondenten tevreden is over de inzet van de Brooker. In de onderstaande grafiek wordt dit onderschreven.

Figuur 3.8 Resultaten contact Brooker – evaluatie Gebrookerbos

Bron: Gemeente Heerlen (2019). Evaluatie Gebrookerbos.

(2) Gebrookerbosfonds

Het Gebrookerbosfonds is in 2018 geïntroduceerd als interventie om initiatiefnemers financiële ondersteuning te geven bij hun initiatief.

Het Gebrookerbosfonds is vanuit de vraag van burgerinitiatiefnemers uit het netwerk Gebrookerbos ontstaan; zij hadden behoefte aan een klein startkapitaal om hun initiatief te kunnen verduurzamen. Het totale budget vanuit de gemeente Heerlen, Provincie Limburg en IBA Parkstad bedroeg 200.000 euro. Uiteindelijk kregen in de periode tussen 2018-2019 zestien initiatieven middelen uit het Gebrookerbosfonds toegekend. In onderstaande tabel is te zien dat 71.972 euro is geïnvesteerd als stimuleringsbudget voor initiatieven in het netwerk Gebrookerbos.

Tabel 3.9 Overzicht besteding Gebrookerbos.

Gebrookerbosfonds	Periode 2018-2019
Totale budget	€ 200.000
Besteed 2018-2019	€ 71.972
Rest budget	€ 128.028

Bron: Gemeente Heerlen (2020).

Begroting Gebrookerbos 2019-2020.

(3) Onderhoud en beheer per vierkante meter

Op basis van de documentatie-analyse is een indicatieve berekening gemaakt van het minimale en maximale oppervlakte aan open ruimtes waarop de burgerinitiatieven Gebrookerbos plaatsvinden, onderhouden en beheerd moeten worden door de initiatiefnemers zelf. Op basis van de kerngetallen⁹ en het aantal vierkante meters kon een schatting worden gemaakt van de verlegde kosten in onderhoud en beheer van deze open ruimtes. Hierbij is gebruik gemaakt van gegevens uit de meest recente 'werklijst burgerinitiatieven Gebrookerbos'. Dit is een intern document dat account-managers en het projectteam inzicht gaf in het aantal initiatieven, de voortgang en het aantal vierkante meters dat een nieuwe invulling heeft gekregen door burgerinitiatieven.

De eerste initiatieven die zijn geregistreerd, dateren uit 2014 en zijn meegenomen in de berekening van de MKBA Gebrookerbos. Van de initiatieven die zijn gerealiseerd vóór 2016 worden de gemaakte kosten vanaf 2016 tot en met 2019 meegenomen in de berekening. Van de 72 initiatieven op de werkljst is alleen van 18 initiatieven het aantal vierkante meters geregistreerd, omdat (nog) niet alle gegevens van alle 72 initiatieven beschikbaar waren (bijvoorbeeld omdat initiatieven nog in de ideeënfase zitten of tussentijds zijn gestopt). In het volgende overzicht zijn daarom de kerngetallen van de geselecteerde initiatieven terug te vinden.

Tabel 3.10 Kerngetallen beheer en onderhoud (Gemeente Heerlen)

Gerealiseerde initiatieven Gebrookerbos

• Aantal	18
• Min-max m ²	250 – 140.000
• Gemiddelde m ² per initiatief	16.881 m ²
• Totaal m ²	303.864 m ²
• Totaal 18 initiatieven beheer en onderhoud	€ 12.154,56 p/j
• Gemiddeld beheer en onderhoud per initiatief	€ 675,25 p/j

Voor de berekening van het onderhoud en beheer is gebruikgemaakt van de kerngetallen die de gemeente Heerlen hanteert en waarbij de kostprijs 4 euro per/100 m² bedraagt. Omgerekend is dit 0,04 euro per m².

⁹ Zie bijlage 6.3. voor de kerngetallen die zijn gebruikt voor de indicator 'onderhoud en beheer per m²'.

Op basis van deze gegevens is een gemiddelde berekend van beheer en onderhoud voor de 18 geselecteerde initiatieven van 675,25 euro per initiatief per jaar. Vervolgens kan een geschatte waarde worden berekend voor de 72 initiatieven. In totaal loopt de geschatte besparing van 48.618,24 tot maximaal 194.472 euro.

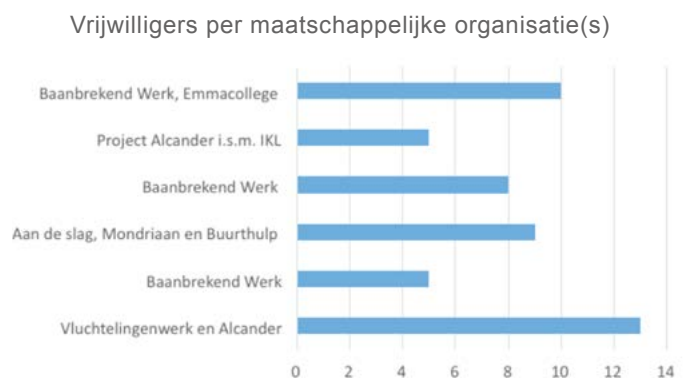
(4) Reductie inzet wijkagent, vernieling en (jeugd)overlast

In het uitvoeringsproject Gebrookerbos is ook sprake van een indirect effect als het gaat om de reductie in overlast en vernieling in de openbare ruimte. Het ondersteunen van initiatieven kan het gevoel van veiligheid doen toenemen. Omdat in eerste instantie de initiatiefnemers zelf verantwoordelijk zijn voor het beheer en onderhoud van de open ruimte waarop hun initiatief is gevestigd, dragen zij zelf zorg voor het toezicht op de ruimte. Dit betekent dat wijkagenten minder worden ingezet. Heerlen-Noord telt in totaal negen wijkagenten¹⁰. De inzet van een wijkagent¹¹ bedraagt 45 euro per uur. Op basis van de inzet van wijkagenten en de gemiddelde kosten van vernielingen in de openbare ruimte, kan er een schatting worden gemaakt van de inzet per vernieling bij de onderzochte burgerinitiatieven Gebrookerbos. Een vernieling kost gemiddeld 730 euro per delict. In het geval dat er bij de 18 actieve initiatieven vernieling is gepleegd waar een wijkagent aan te pas moet komen, zou men van het minimum kunnen uitgaan van één vernieling per jaar met een minimumtarief van 45 euro (het uurtarief). Dezelfde berekening kan worden toegepast rondom de aanpak van jeugdoverlast waarbij er een besparing optreedt van 6.480 euro.

(5) Begeleiding dagbesteding vrijwilligers

Uit een inventarisatie van de Brooker blijkt dat 12 van de 18 actieve initiatieven een beroep hebben gedaan op de inzet van vrijwilligers van welzijnsorganisaties en instanties die mensen leiden naar sociale participatie en dagbesteding en aangesloten zijn bij het netwerk Gebrookerbos.

Tabel 3.11 Vrijwilligers per maatschappelijke organisatie Heerlen e.o.

Bron: Neimed (2019). Enquête onderzoek burgerinitiatieven Gebrookerbos (Brooker).

Dit kan worden gezien als een baat; het uitvoeringsproject Gebrookerbos heeft verbindingen gelegd tussen maatschappelijke organisaties en initiatieven om vrijwilligers te plaatsen bij de initiatieven in het netwerk Gebrookerbos. Uit dit onderzoek blijkt dat er gemiddeld 50 vrijwilligers zijn geplaatst. Zes initiatieven hebben gebruik gemaakt van maatschappelijke instanties. De bovenstaande tabel laat zien van welke maatschappelijke organisaties de vrijwilligers afkomstig zijn.

Op basis van deze gegevens kan een minimuminzet gedurende de looptijd 2016-2019 worden uitgedrukt in euro's.

¹⁰ Bron: Politie (g.d.). Mijn buurt: Heerlen.

<https://www.politie.nl/mijn-buurt/wijkagenten?geoquery=Heerlen%2C+Nederland&distance=25.0>

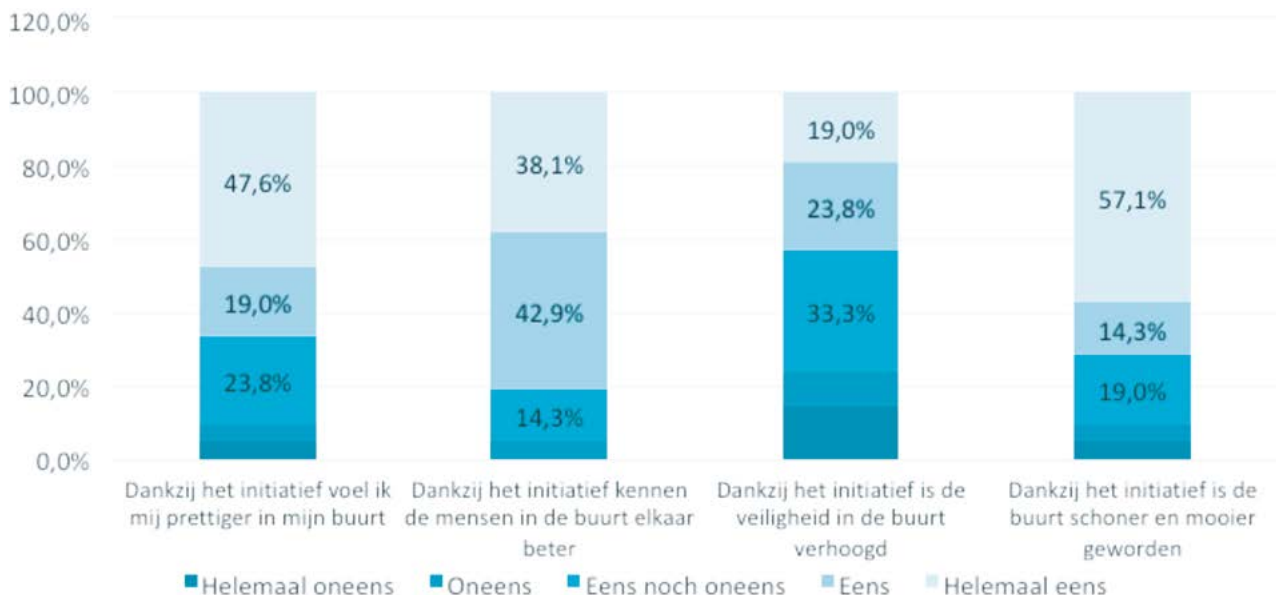
¹¹ Bron: Maatschappelijke prijslijst 2015 (g.d.). www.effectencalculator.nl.

Uitgaande van de 12 actieve initiatieven die vrijwilligers hebben begeleid vanuit nevenstaande maatschappelijke organisaties, kan worden gesteld dat een lichte vorm van begeleiding is geboden aan deze vrijwilligers die in het kader van dagbesteding een bijdrage (aan het onderhoud) hebben geleverd aan het initiatief. Lichte begeleiding bij dagbesteding kost gemiddeld 35 euro per dagdeel (4 uur)¹² uitgaande van een minimale inzet waarbij één dagdeel per maand aan lichte begeleiding noodzakelijk is. Dit is omgerekend één uur per week. Met de gegeven kerngetallen kan hier een besparing van 63.000 euro worden berekend over de projectperiode Gebrookerbos (2016-2019). Als 12 initiatieven gemiddeld gezien 50 vrijwilligers opleveren, zouden aan het totaal van 72 initiatieven circa 250 vrijwilligers kunnen deelnemen. Dit komt uit op een geschatte besparing van maximaal 420.000 euro.

(6) Vernielingen openbare ruimte en onveiligheid

Op basis van de resultaten uit het evaluatie onderzoek Gebrookerbos¹³ kan een indicatie worden gegeven van de toename van veiligheid en leefbaarheid dankzij de ondersteunde initiatieven, als indirect effect van de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos. Uit het onderzoek blijkt dat van de 21 respondenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek, 67% zich veilig voelt in zijn/haar buurt. Maar liefst 43% van de respondenten geeft aan dat door het Gebrookerbos-initiatief de veiligheid is verhoogd. Een uitslag die wellicht verklaard kan worden uit het feit dat het verhogen van de veiligheid immers geen doel op zich was van het project Gebrookerbos. Ten slotte geven 15 ondervraagden aan dat dankzij het initiatief de buurt schoner en mooier is geworden (Gemeente Heerlen, 2019).

Figuur 3.12 Resultaten thuis voelen, contact, veiligheid en schonere buurt

Bron: Gemeente Heerlen (2019). Evaluatie Gebrookerbos.

¹² Bron: Maatschappelijke prijslijst 2015 (g.d.). www.effectencalculator.nl.

¹³ Bron: Gemeente Heerlen (2019). Evaluatie Gebrookerbos. Heerlen: Gemeente Heerlen.

Een verbeterde buurt waar overlast en onveiligheid zijn afgenomen, levert niemand direct materiële baten op. Toch is het mogelijk deze waarde in euro's uit te drukken. Op basis van de 72 initiatieven gedurende de projectperiode kan een schatting gemaakt worden van de kosten die zijn voorkomen van vernielingen als gevolg van de herinvulling van de leegstaande en open ruimtes. Als wordt uitgegaan van één delict¹⁴ van 730 euro per jaar per initiatief, dan zou dit een besparing opleveren van 39.420 tot maximaal 157.680 euro, de potentiële initiatieven in Gebrookerbos meegerekend.

Uit het tweejaarlijks burgeronderzoek van de gemeente Heerlen (2019) naar de sociale kwaliteit van de woonomgeving (zie tabel 3.13) blijkt dat in de meeste wijken in Heerlen-Noord de stelling 'het prettig met elkaar omgaan in de wijk' is toegenomen. Het thuis voelen in de wijk is echter afgenomen in vergelijking met de laatste meting in 2017. Er kunnen daarom geen effecten worden toegeschreven aan de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos waar het gaat om het thuis voelen in de wijk.

(7) Toename kwaliteit van leven en eigenaarschap directe leefomgeving

De kwaliteit van leven neemt enerzijds toe door participatie in de Gebrookerbosinitiatieven en vrijwilligerswerk (zie indicator 5) en anderzijds door de toename van de indicator 'thuis voelen in de directe leefomgeving'.

Tabel 3.13 Sociale kwaliteit woonomgeving Heerlen-Noord

Per wijk (%)	Men gaat prettig met elkaar om in deze buurt		Voelt zich thuis bij mensen in de buurt	
	2017	2019	2017	2019
• Maria Gewanden-Terschuren	56	69	50	57
• Mariarade	56	47	50	51
• Hoensbroek-De Dem	47	54	38	36
• Nieuw Lotbroek	57	56	43	42
• De Koumen				
• Vrieheide-De Stack	38	36	32	29
• Heerlerheide-Passart	48	50	45	39
• Heksenberg	55	67	52	56
• De Hei				
• Rennemig-Beersdal	51	54	55	46
• Meezenbroek-Schaesbergerveld-Palemig	42	52	35	38

Bron: Parkstadmonitor (2020). Burgeronderzoek Heerlen (2019).

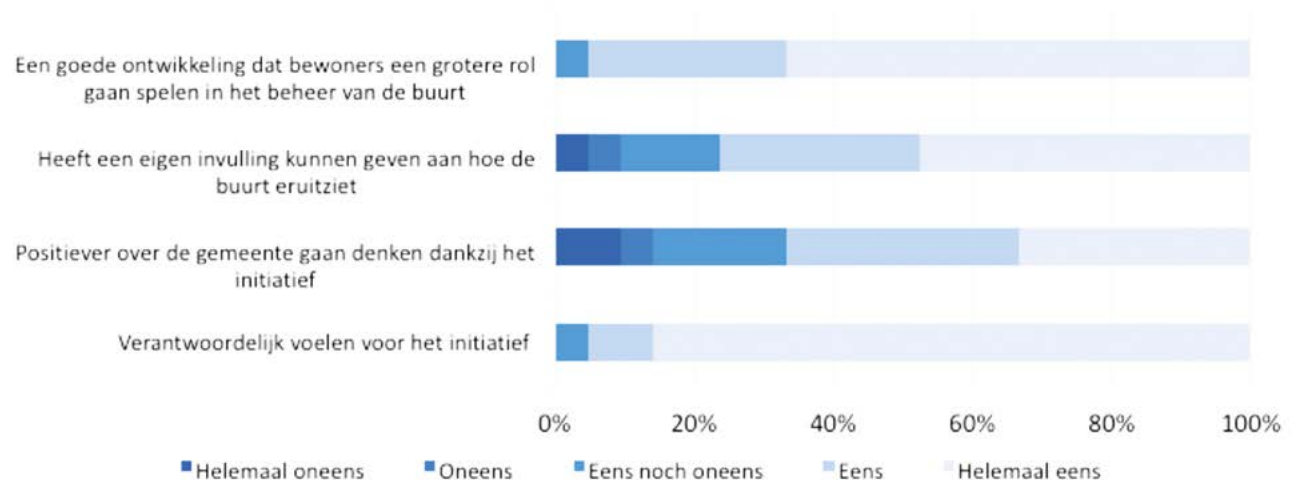
¹⁴ Bron: Maatschappelijke prijslijst 2015 (g.d.). www.effectencalculator.nl.

(8) Toename vertrouwen burger en overheid

Onderstaand figuur laat de resultaten zien van de gevolgen van het initiatief voor de relatie met de gemeente en het eigenaarschap over de directe leefomgeving. De resultaten zijn afkomstig uit het rapport 'Evaluatie Gebrookerbos' (2019). Uit dit onderzoek blijkt dat een groot deel van de respondenten zich verantwoordelijk voelt voor zijn/haar initiatief (Gemeente Heerlen, 2019). Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat maar liefst 66,6% van de respondenten positiever over de gemeente is gaan denken. Ruim driekwart van de respondenten (76,2%) geeft aan een eigen invulling te hebben gegeven aan hoe het initiatief eruitziet.

Deze resultaten geven zodoende inzicht in de neveneffecten van de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos, waarbij sprake is van een toename van het eigenaarschap onder bewoners en hun initiatief c.q. hun directe leefomgeving. Zo blijkt uit dit onderzoek dat het zelf invulling kunnen geven aan de directe leefomgeving en het hebben van een grotere rol als bewoners voor het beheer van de buurt, het eigenaarschap van de initiatiefnemer over de directe leefomgeving kan vergroten (Gemeente Heerlen, 2019). Dit kan worden gezien als een immateriële baat van de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos die (als neveneffect) een rol heeft gespeeld in het contact tussen initiatiefnemers en gemeente en in de toename van het gevoel van eigenaarschap van de directe leefomgeving.

Figuur 3.14 Resultaten invulling geven buurt, relatie gemeente en verantwoordelijkheid

Bron: Gemeente Heerlen (2019). Evaluatie Gebrookerbos.

// De wijk waar het initiatief ligt is de belangrijkste stakeholder.

4. CONCLUSIES

De MKBA van de uitvoeringspraktijk Gebrookerbos en de resultaten van de drie casussen tonen aan dat Gebrookerbos als werkwijze betekenisvol is geweest voor de diverse directe stakeholders (buurtbewoners, gemeente en initiatiefnemers). De indirecte stakeholders (scholen, ondernemers, welzijnsorganisaties, buurtstichtingen) hebben baat bij samenwerking met de gerealiseerde initiatieven en van de drie casussen die zijn ondersteund vanuit het uitvoeringsproject Gebrookerbos.

Conclusies onderzoek drie casussen

De analyse van de casussen toont aan dat een groot aantal bedrijven, burgers, verenigingen, de gemeente en andere (overheids)instellingen aanzienlijk hebben geïnvesteerd in de drie onderzochte burgerinitiatieven door het aanbieden van arbeidsuren, middelen (financieel en in natura) en de uitwisseling van kennis, kunde en netwerken. Gebrookerbos is in de drie casussen effectief geweest in het delen van kennis, kunde en netwerken. Mede door de inzet van de Brooker, accountmanagers en het Gebrookerbosfonds is een bijdrage geleverd aan het verduurzamen van deze drie en ook overige gerealiseerde initiatieven, zo blijkt ook uit het uitvoeringsprojectbrede onderzoek.

Uit de interviews met de drie initiatiefnemers blijkt dat hun initiatieven van meerwaarde waren voor de directe leefomgeving. Dat kwam door het aanbieden van producten, diensten of het laten fungeren van (wijk)bewoners als adoptant van een deel van de grond waarop het initiatief zich bevindt. Uit de gesprekken blijkt ook de meerwaarde van burgerinitiatieven voor jongeren met een grotere afstand tot onderwijs en arbeidsmarkt. Zij zijn middels stages en dagbesteding betrokken geraakt bij de initiatieven en hebben hierdoor weer structuur in hun dagelijks leven gekregen. Dat maakt de stap om onderwijs te gaan volgen of in het arbeidsproces te geraken, kleiner.

Conclusies uitvoeringspraktijk Gebrookerbos

Gebrookerbos als uitvoeringspraktijk was voor de onderzochte initiatieven van meerwaarde. De rol van de Brooker en accountmanagement wordt gezien als waardevol als het gaat om het ondersteunen, adviseren, informeren en attenderen op samenwerkingsmogelijkheden met diverse stakeholders, initiatieven en gemeenteambtenaren.

Uit de analyse van het uitvoeringproject Gebrookerbos blijkt dat in het reële scenario (R), uitgaande van de 18 onderzochte initiatieven, de baten achterblijven bij de kosten, waardoor een negatief saldo ontstaat. De gedane investeringen zijn hoger dan de baten; daarmee worden ook de kosten bedoeld die zijn voorkomen (minder inzet van wijkagenten, bijvoorbeeld). Echter, wanneer wordt uitgegaan van de 72 initiatieven, dan levert het project Gebrookerbos juist een positief saldo. In deze 72 initiatieven zitten ook initiatieven die nog in wording zijn (ideefase) of tijdelijk gestopt zijn. In potentie kunnen deze resultaten laten zien die vergelijkbaar zijn met de 18 gerealiseerde initiatieven.

Op basis van deze resultaten kan worden geconstateerd dat de geïnvesteerde kosten maatschappelijk rendement opleveren op het moment dat er meer initiatieven gerealiseerd zijn of worden. Denk bijvoorbeeld aan de inzet van de Brooker die relatief rendabeler is bij 72 initiatieven dan bij 18. Op basis van een uitgebreide analyse van documentatie is een inschatting gemaakt van zowel het reële als het potentiële scenario gemaakt, waarbij de drie casussen illustratief waren voor de effecten bij de overige initiatieven. De uitkomsten dienen daarom geïnterpreteerd te worden als een indicatie van de rol die Gebrookerbos bij de burgerinitiatieven heeft gespeeld.

Indirect heeft het uitvoeringsproject Gebrookerbos een bijdrage geleverd aan bottom-up gebiedsontwikkeling door als versnellingskamer op te treden, waardoor initiatieven mogelijk zijn geworden, het veiligheidsgevoel is toegenomen en materiele investeringen zijn voorkomen.

Eindconclusie MKBA Gebrookerbos

De resultaten laten zien dat, mede door de inzet van ambtenaren, de relatie met burgers is verbeterd. Daarmee is tevens geïnvesteerd in een werkrelatie en –proces tussen initiatiefnemers, bewoners en ambtenaren (gemeente Heerlen). Dat heeft een basis gelegd voor een duurzame samenwerking tussen deze partijen.

Om die reden is het aan te bevelen om te verkennen op welke wijze de doorontwikkeling van het uitvoeringsproject Gebrookerbos kan plaatsvinden om daarmee een duurzame inbedding van deze werkwijze in de gemeentelijke organisatie te realiseren.

Qua evaluatie en monitoring is Gebrookerbos een complex en multidimensionaal project geweest. Ter illustratie: niet alle initiatieven waren even ver in hun realisatieproces of ze verschilden qua aanpak en grootte te veel van elkaar om een goede vergelijking te maken. Desondanks is alles wat onderzocht kon worden, meegenomen in dit onderzoek.

/// Het doet ons goed om te zien dat we zoveel organisaties, evenementen en initiatieven bereiken middels ons initiatief. Eigenlijk draagt het bij zodat andere initiatieven kunnen blijven voortbestaan dan wel gerealiseerd kunnen worden.

5. REFERENTIELIJST

Effectencalculator (g.d.) *Maatschappelijke prijslijst 2015*. Geraadpleegd op 1 juni 2020, van www.effectencalculator.nl.

De Zwarte Hond & Studio UC. (2012). *Atlas Gebrookerbos: Handleiding Gebruikerpark*. Rotterdam/Berlijn: De Zwarte Hond & Studio UC.

Van der Graaf, P. & Duyvendak, J.W. (2009). *Thuis voelen in de buurt: een opgave voor stedelijke vernieuwing Een vergelijkend onderzoek naar de buurthechting van bewoners in Nederland en Engeland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Gemeente Heerlen (g.d.). *Heerlen in cijfers* [databank]. Geraadpleegd op 30 juli 2020, van <https://heerlen.incijfers.nl/jive>

Gemeente Heerlen (2011). *Meerjarige Bestuurlijk programma (2011-2014)*. Heerlen: Gemeente Heerlen.

Gemeente Heerlen (2019a). *Visienota Burgerbetrokkenheid: De samenleving verandert, Heerlen verandert mee*. Heerlen: Gemeente Heerlen.

Gemeente Heerlen (2019b). *Evaluatie onderzoek Gebrookerbos*. Heerlen: Gemeente Heerlen.

Louali, S., Reverda, N. & Van de Luitgaarden, G. (2016). *Wijkmonitor Gebrookerbos 2015-2016: De sociale vitaliteit van Heerlen-Noord in beeld gebracht*. Heerlen: Neimed.

Louali, S. & Ročák, M. (2018). *Wijkmonitor Gebrookerbos 2016-2017: De sociale vitaliteit van Heerlen-Noord in beeld gebracht*. Heerlen: Neimed.

Parkstad Limburg (g.d.). *Parkstadmonitor* [databank]. Geraadpleegd op 2 juli 2020, van https://parkstad-limburg.buurtmonitor.nl/jive?cat_open_code=c662

Politie (g.d.). *Mijn buurt: Heerlen*. Geraadpleegd op 4 augustus 2020, van <https://www.politie.nl/mijn-buurt/wijkagenten?geoquery=Heerlen%2C+Nederland&distance=25.0>

6. BIJLAGE

6.1. Interviewschema

Introductie

- Wat was de aanleiding voor uw initiatief?
- Welk doel heeft uw initiatief?
- Hoe is de realisatie van het initiatief verlopen?

Betekenis initiatief voor Heerlen-Noord

- Wat is volgens u de meerwaarde van het initiatief?
- Voor wie is dit belangrijk dat het initiatief er is?
- Kunt u vertellen welke betekenis het initiatief heeft voor bepaalde doelgroepen?
- Kunt u een omschrijving geven van een praktijksituatie waarin die betekenis naar voren komt?

Rol en meerwaarde uitvoeringspraktijk

Gebrookerbos

- Hoe kijkt u terug op Gebrookerbos en de rol van de Brooker en accountmanagers?
- Welke ondersteuning, begeleiding en/of advies heeft u van hen gehad?
- In hoeverre heeft Gebrookerbos ervoor gezorgd dat de relatie tussen initiatiefnemers en overheid verbeterd is?
- Welke meerwaarde heeft Gebrookerbos gehad voor de doorontwikkeling van uw initiatief?

Afsluiting

- Heeft u nog aanvullende vragen of opmerkingen die in het belang van het onderzoek moeten worden meegenomen?

6.2. Overzicht burgerinitiatieven Gebrookerbos

Initiatief	m ²
1. Ridder Hoenpark	18.000
2. Schurenbergerpark	36.000
3. Snoeiactie Mijnspoor	2.600
4. Paardenparadijs Gebrook	32.000
5. Stadsboerderij Peter Erkens	33.000
6. Droomplein De Wieër	3.000
7. Stichting Stadslandbouw Heerlen	17.500
8. Moestuin Passart	400
9. Kloosterkoolhökke	2.000
10. 't Groenbroek - De Dem	2.800
11. Sportpark Varenbeuk	140.000
12. Sjef Diederenspark - De Heyster	4.250
13. Boerderijterras D'r Binnenplei	250
14. Vergeten groenten-tuin	400
15. Dobbeltuin (sinds 2013 actief)	1.250
16. Crossbaantje Varenbeuk	2.500
17. Bongaardpark	5.276
18. Dierenweide Lotbroek	2.620
19. Stichting paarden in nood	-
20. Theehuis Aambos	-
21. Smart Forest	-
22. Handboogvereniging ABC	-
23. Beweegtuin De Slak	-
24. Groentebedden	-
25. Groentetuin Kasteel Hoensbroek	-
26. Socio Voltveld	-
27. BMX Crossbaan Kasteelbuurt	-
28. Motorcross	-
29. Pannesjop	-
30. Mountainbiketrail Heerlerheide	-
31. Volkstuin Heldevier	-
32. Proeftuin/buurttuin Versiliënbosch	-
33. Speelweide Overbroek	-
34. Groenten kweken (voor minima's)	-
35. Laurierpark	35.000
36. B&B Mijnspoorzicht	-
37. Romeinse villa Schuureyck	-
38. Wandeling om kasteel	-

In dit overzicht worden de initiatieven en het aantal m² weergegeven. De meeste initiatieven zitten nog in de ontwikkel en ideefase of zijn tijdelijk gestopt waardoor het aantal m² (nog) onbekend is.

Initiatief	m ²	-	Initiatief	m ²
39. Ontmoetingsplek Lotbroek i.s.m. Superflex en WeFresh	-		56. Sculpturenpark	-
40. Bijenvolken	-		57. Kantine honk & softbalvereniging ASC Parkstad	-
41. Hondenspeeltuin Happy Tails	-		58. Opmezelf (moestuin/dierenweide)	-
42. RC Skydevils	-		59. Pauzepark (Broeklandterrein)	-
43. Dutch Mountain Archery	-		60. Hofke van st. Antonius	-
44. Kaasmakerij	-		61. Kippentractor	-
45. Begrazing schapen	-		62. Energiefabriek Koumerberg	-
46. Tiny houses	-		63. Urban community park	-
47. Palemig Kern met Pit	-		64. Den Haagstraat (inhoud initiatief onbekend)	-
48. Stadlandbouw de Dem	-		65. Room escape	-
49. Boshostel	-		66. Gebrookerbospad	-
50. Passart paardenweiland	-		67. Buurtpark/speelweide	-
51. Obstakel Run	-		68. Nieuw Lotbroek	-
52. Back to nature (camping)	-		69. Spelstorm	-
53. Natuurlijk uitstrooiveld Mariarade	-		70. Evenementen Heerlenheide	-
54. Butterfly heritage orchard (vlindertuin)	-		71. Evenemententerrein	-
55. Tiny Forest	-		72. Parkweg	-

6.3. Kerngetallen MKBA Gebrookerbos

Categorie	Omschrijving	Kerngetal
<i>Onderhoud terrein Gemeente Heerlen¹⁵</i>	• Opschonen van het terrein (inclusief beplanting) rooien en afvoeren • Frezen, fijn profileren en inzaaien van gras • Onderhouden van terrein • Onderzoek voor verkoop terrein • Bodemonderzoek	€ 10 per m² € 2 per m² € 4 /per 100 m² /per jaar Klein perceel (1 tot 5 are) € 1400 per staalname +/- € 5000 per onderzoek
<i>Gebrookerbos¹⁶</i>	• Brooker • Accountmanager	€ 41 per uur¹⁷ € 50 per uur
<i>Maatschappelijke kosten¹⁸</i>	• Vernieling in de openbare ruimte • Inzet politie (wijkagent) • Sociale activering • Dagactiviteit (lichte – zware begeleiding)	€ 730 per delict € 45 per uur € 3.750 per keer € 35 - € 50 per uur

¹⁵ Bron: gemeente Heerlen, afdeling beleid, stedelijk groen, natuur en landschap.

¹⁶ Bron: Begroting Gebrookerbos 2017.

¹⁷ Uurtarief bestaat uit twee kostenposten: salaris en Brooker gerelateerde kosten.

¹⁸ Bron: Maatschappelijke prijslijst (2015). www.effectencalculator.nl

6.4. Indicatoren casussen MKBA Gebrookerbos

Indicator

Onderhoud, beplanting, gereedschap en materiële kosten

Omschrijving

Alle gemaakte kosten om onderhoud te plegen aan de fysieke open ruimte waarop het initiatief zich bevindt. Hierbij kan worden gedacht aan de aanschaf van planten, compost, tegels, gereedschappen etc. Verder betreft het materialen omtrent het verduurzamen van de fysieke ruimte van het burgerinitiatief (bescherming tegen vernielingen).

Inzet en onkosten van vrijwilligers

De kosten voor de inzet van vrijwilligers worden meegenomen in arbeidsuren en het type werk dat zij verrichten. Hierbij kan gedacht worden aan:

- a. Onderhoud plegen: aan de open ruimte waarin het initiatief zich bevindt.
- b. Onkosten: vervoer, vergoeding in het kader van inzet instanties (welzijnsorganisatie, Baanbrekend werk).
- c. Overige activiteiten: contactmomenten, overleggen etc. (indien van toepassing)

Kosten producten, diensten en activiteiten van het initiatief

Kosten die gepaard gaan met het organiseren van activiteiten en/of aangeboden diensten. Bijvoorbeeld het organiseren van buurtdagen, kooksessies, voorlichting of workshops, leverkosten van producten en organisatiekosten van activiteiten.

Kosten verhuur terrein, machines en apparatuur

Huurkosten van onder andere machines en apparatuur voor onderhoud van het initiatief of voor activiteiten georganiseerd vanuit het initiatief. Ook vallen hieronder de kosten die gemaakt zijn voor het huren van apparatuur met als verhuurder de gemeente Heerlen of woningbouwvereniging.

Administratieve kosten, PR-communicatie, bankrekeningen en verzekeringen

- a. Administratie: opmaken van begrotingen, verwerven van subsidies, contact met relevante stakeholders.
- b. Promotie en communicatie rondom het initiatief: PR-activiteiten van initiatiefnemers (website, flyers, posters, uitnodigingen etc.).
- c. Bankrekeningen: de gemaakte kosten om een bankrekening te openen als voorwaarde om een stichting te kunnen vormen.
- d. Verzekeringen: hierbij kan worden gedacht aan verzekeringen die in het kader van aansprakelijkheid, diefstal en schade aan of rondom het initiatief zijn afgesloten.

Scholing en cursussen

Specifieke scholing en cursussen gericht op het verduurzamen en onderhouden van het initiatief. Alle (in natura) gevolgde cursussen en workshops zijn hierbij niet meegenomen (zie overzicht giften/schenken in natura).

Gebrookerbosfonds

De financiële ondersteuning vanuit het Gebrookerbosbudget die is gehonoreerd na aanvraag vanuit de initiatiefnemers en uitbetaald in de periode tussen 2016 en 2019.

Overige subsidies en donaties

De financiële ondersteuning vanuit overige projectgelden van de gemeente Heerlen, Provincie Limburg. Ook worden de donaties, giften en fondsen meegenomen die zijn gehonoreerd na aanvraag vanuit de initiatiefnemers en uitbetaald in de periode tussen 2016 en 2019.

Opbrengsten direct afkomstig vanuit initiatief

Per initiatief zijn de geschatte opbrengsten meegenomen die direct afkomstig zijn van het initiatief. Het betreft hierbij de verkoop van goederen en het aanbieden van diensten en activiteiten die vanuit het initiatief zijn georganiseerd. Commerciële activiteiten buiten het initiatief om zijn niet meegenomen.

COLOFON

Auteurs Drs. Samira Louali
Dr. Maja Ročak
Prof. Dr. Jol Stoffers

Foto's Jos Reinders

Redactie Drs. Linda Frints
Monique Mathissen

Vormgeving Judith Eurlings | Query Design

Copyright © Neimed. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, foto print, microfilm, of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

November, 2020

